

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-11-22

Diarienummer 0670/23

Handläggare

Linnea Nilsson

Telefon: 031-368 36 84

E-post: linnea.nilsson@kultur.goteborg.se

Redovisning av uppdrag – Uppföljning och utvärdering av Göteborgs Stads plan för barn- och ungdokument 2020-2023

Förslag till beslut

I kulturnämnden

1. Kulturnämnden godkänner förvaltningens redovisning av uppdraget att genomföra utvärdering och uppföljning av Göteborgs Stads plan för barn- och ungdokument 2020-2023, enligt bilaga 1 till förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Kulturnämnden hemställer till kommunfullmäktige att förklara uppdraget att genomföra uppföljning och utvärdering i enlighet med vad som framgår av stadsledningskontorets tjänsteutlåtande som fullgjort (2020-04-16 § 26).

Sammanfattning

En uppföljning och utvärdering av Göteborgs Stads plan för barn- och ungdokument har genomförts. Utredningen har även haft en framtidsorienterad ansats, för att undersöka hur styrningen av barn- och ungdokumentarbetet kan utvecklas framåt. Uppföljningen visar att planens mål inte kan bedömas uppfyllda och att flera av planens insatser har avbrutits i förtid. Stadens omorganisationer och pandemin har utgjort försvårande faktorer under planperioden. Utvärderingen visar bland annat att planen har fått ett lågt genomslag i staden och att flera förvaltningar inte upplever sig träffade av planen.

Utifrån utvärderingens resultat bedömer förvaltningen att det inte finns stöd för att ta fram en ny stadsövergripande barn- och ungdokumentplan, utan att barn och unga bör lyftas fram som en prioriterad målgrupp i nästa revidering av Göteborgs Stads kulturprogram. Förvaltningen ser också att barn- och ungdokument bör integreras och lyftas fram mer även i andra styrdokument, till exempel Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa. Detta kan tydliggöra relevansen och vikten av att arbeta med barn- och ungdokument även i andra förvaltningar. Därtill ser förvaltningen en potential för ett utvecklat kultur- och fritidsarbete i stadens nya samverkansforum för stadsområden. Kulturförvaltningen föreslår att kulturnämnden godkänner förvaltningens redovisning och hemställer till kommunfullmäktige att förklara uppdraget fullgjort.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Ärendet i sig har inte någon direkt inverkan på den ekonomiska dimensionen.

På ett generellt plan har barn- och ungdokumentarbete en kortsiktig ekonomisk påverkan. Att arrangera och möjliggöra för kulturutövande och kulturaktiviteter innebär kortsiktiga

kostnader, till exempel i form av arvode till kulturutövare och kostnader för lokaler, personal och material.

Samtidigt medför kultursatsningar för barn och unga potential till stora ekonomiska samhällsvinster på längre sikt. Rapporten *Unga och utanförskap* från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2022) visar på stora ekonomiska kostnader för samhället, och i synnerhet kommunerna, när unga hamnar i utanförskap. Rapporten menar att kortsiktiga neddragningar av förebyggande och preventiva insatser, så som kultur- och fritidssatsningar, på så vis strider mot kommunallagens krav på god ekonomisk resurshushållning.¹

Satsningar på barn- och ungekultur har även en positiv påverkan på förutsättningarna för det fria kulturlivet, genom tillskapandet av fler arbetstillfällen.

Bedömning ur ekologisk dimension

Ärendet i sig har inte någon direkt inverkan på den ekologiska dimensionen.

På ett generellt plan innebär barn- och ungekultursatsningar viss negativ inverkan på miljön, till exempel i fråga om energiförbrukning, materialinköp och transporter.

Samtidigt finns potential till en indirekt positiv påverkan genom kulturverksamheters möjlighet att nå ut med information och förhållningssätt gällande hållbarhetsfrågor. Genom resursdelning, såsom gemensamma lokaler för kulturutövande och möjlighet till lån av böcker, instrument och annat material minskar det ekologiska klimatavtrycket.

Bedömning ur social dimension

Ärendet i sig har inte någon direkt inverkan på den sociala dimensionen.

På ett generellt plan har barn- och ungekulturarbete en positiv påverkan utifrån den sociala dimensionen. Som det framgår i kulturförvaltningens rapport *Kulturens värde och sociala effekter* (2023) finns belägg för kulturens sociala effekter. Barn och unga som läser och deltar i kulturella verksamheter är genom livet mer benägna att engagera sig i samhället, och i något lägre grad hamna i drogberoende, kriminalitet och arbetslöshet.

Kulturdeltagande samvarierar även med såväl upplevd bättre hälsa och välbefinnande som så kallat pro-socialt beteende, till exempel valdeltagande, volontärskap och samhällsengagemang.² Genom kulturaktiviteter har barn och unga möjlighet att skapa relationer och nätverk även utanför skoltid.

Bilagor

1. Uppföljning och utvärdering av Göteborgs Stads plan för barn- och ungekultur 2020-2023.
2. Protokollsutdrag KF 2020-04-16 § 26.

Expedieras till

Kommunfullmäktige.

¹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2022). Utanförskap och unga.

² Göteborgs Stads kulturförvaltning (2023). Kulturens värde och sociala effekter. 2:a reviderade och utökade versionen.

Ärendet

Kulturförvaltningen har på uppdrag av kommunfullmäktige genomfört en uppföljning och utvärdering av Göteborgs Stads plan för barn- och ungdokument 2020-2023. Arbetet redovisas i bilagan *Uppföljning och utvärdering av Göteborgs Stads plan för barn- och ungdokument 2020-2023* samt i detta tjänsteutlåtande.

Beskrivning av ärendet

Kommunfullmäktige antog i april 2020 Göteborgs Stads plan för barn- och ungdokument 2020-2023 (2020-04-16 § 26). I samma beslut fick kulturförvaltningen i uppdrag att genomföra en uppföljning och utvärdering av planen.

Uppföljningen och utvärderingen har nu genomförts och redovisas i sin helhet i bilaga 1. Utredningen har också haft en framtidsytande ansats, för att undersöka hur styrningen av barn- och ungdokumentarbetet kan utvecklas framtid. I rapporten redovisas de framtidsytande behov som identifierats utifrån de intervjuer som genomförts, möjliga styrningsalternativ och kulturförvaltningens förslag till styrning framtid. I tjänsteutlåtandet sammanfattas rapportens innehåll översiktligt.

Förvaltningens beredning av ärendet

Kulturförvaltningen har i beredningen av ärendet genomfört totalt 18 intervjuer, varav sju internt i kulturförvaltningen och elva med andra förvaltningar. Därtill har två förvaltningar återkopplat på intervjufrågorna skriftligen. De flesta intervjuerna genomfördes digitalt och varade mellan 30–60 minuter. Intervjuerna berörde såväl framtagande och genomförande av planen som tankar om planens effektivitet och styrningen av det barn- och ungdokumentstrategiska arbetet framtid.

Intervjuer har genomförts med kulturförvaltningen, förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen, idrotts- och föreningsförvaltningen, socialförvaltningen centrum, socialförvaltningen nordost, socialförvaltningen sydväst, stadsbyggnadsförvaltningen, stadsfastighetsförvaltningen, exploateringsförvaltningen och stadsledningskontoret.

Utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen Hisingen återkopplade på frågorna skriftligen.

Under intervjuerna kontaktades i första hand förvaltningarna vars nämnder står som ansvariga eller stödjande i någon av planens insatser. I intervjuerna har avdelningschefer, verksamhetschefer, enhetschefer, utvecklingsledare, planeringsledare, barnkulturkonsulenter och kultursamordnare medverkat.

Det har inte tagits fram några indikatorer eller nyckeltal för att mäta resultat och måluppfyllelse kopplade till planens mål och insatser. Uppföljningen av planen har därför hanterats genom att respondenter från olika verksamheter och förvaltningar med insyn i barn- och ungdokumentarbetet själva fått bedöma hur arbetet fungerat under planperioden. Konsekvensen av detta tillvägagångssätt är att uppföljningen riskerar att resultera i en subjektiv och oprecis bild av hur arbetet med planen har gått. Genom att relativt många intervjuer har genomförts med en bredd i representation från olika avdelningar och

förvaltningar bedöms det ändå finnas möjlighet att få en god helhetsbild av framför allt Se

Nedan redovisas översiktligt resultaten gällande genomförande och effekter av planens mål och insatser. Uppföljningen återfinns i sin helhet i bilaga 1.

Planens mål:

- » Att tydliggöra barn och ungas rätt till konst och kultur
- » Att säkerställa former för stadens samverkan för att åstadkomma större och mer jämlik tillgång till konst och kultur för, av och med barn och unga

Det råder delade meningar huruvida staden har gjort några förflyttningar kopplat till de två målen under planperioden och om förflyttningen varit positiv eller negativ. Överlag görs bedömningen att staden kommit längre gällande planens första mål än det andra.

Området barnrätt har fått ett lyft under planperioden till följd av att barnkonventionen blev lag 2020 och att Göteborgs Stads barnrättsplan antogs under 2021. Detta gör det svårare att bedöma vilken skillnad barn- och ungkulturplanen har gjort.

Då Göteborg är en stor stad med varierande behov och förutsättningar lyfts det faktum att positiva förflyttningar kan ha skett i vissa områden medan andra områden haft en negativ utveckling.

Planens insatser:

1. Likvärdig kultursamordning för förskola och skola i hela staden
2. Förmedling på alla förskolor och skolor
3. Samverkan för barn- och ungkultur i närområdet
4. Tillsätta en staden-gemensam barn- och ungkulturstrategisk grupp
5. Tillsätta en processledning för barn- och ungkulturstrategisk grupp
6. Kulturdata på karta
7. Metodutveckling
8. Konstutsutveckling

När det gäller genomförandet och effekterna av planens åtta insatser har insats 1, 2 och 6 fungerat förhållandevis väl. Insats 3, 4 och 5 har inletts men sedan avbrutits. Insats 7 och 8 har inte inletts.

När det gäller insats 1 och 2 om kultursamordning och förmedling på skolorna lyfts arbetssättet kring KuBo, en bokningsplattform för kulturupplevelser under skoltid, fram som relativt välfungerande. Det gäller i synnerhet för de kommunala för- och grundskolorna. Införandet av KuBo har möjliggjort riktade satsningar till specifika områden, i syfte att skapa förutsättningar för en mer jämlik tillgång till kultur. Systemet är dock uppbyggt så att enskilda pedagoger själva bokar in skolklasser för kulturaktiviteter. Det innebär att den kulturförmedling som sker till elever riskerar att bli

ojämnt fördelad, då den är beroende av enskilda pedagogers och rektorers engagemang. Det finns också svårigheter att säkerställa och följa upp kulturförmedlingen till barn och unga som går i fristående skolor, då det inte finns en lika tydlig motpart. Det går dessutom bara att följa upp den kulturförmedling som erbjuds via KuBo. Utbildningsnämnden är en av de ansvariga nämnderna för insats 1 och 2, men är inte del av avtalet för KuBo. Utbildningsförvaltningen ser ett behov av att se över arbetet och utvärdera vilka skolor som arbetar med konst- och kulturupplevelser.

Insats 3, 4 och 5 handlade om att skapa samverkansstrukturer såväl i närområdet som i en stadenövergripande kontext. Insatserna inleddes i samband med beslut men avbröts efter halva planperioden enligt beslut i kulturförvaltningens ledningsgrupp.

Samverkansforumen prioriterades inte av mötesdeltagare och syftet upplevdes otydligt. Vissa intervjupersoner saknade ett tydligt driv i frågorna från kulturförvaltningens håll. Många respondenter ser att stadens omorganisationer och pandemin skapade sämre förutsättningar att skapa nya samverkansforum.

Insats 6 har upplevts fungera förhållandevis väl och insatsen tas vidare inom ramen för Göteborgs Stads plan för kulturprogrammet 2023-2026.

Insats 7 och 8 var planerade att bedrivas inom ramen för den barn- och ungunderkulturstrategiska gruppen, men då forumet upphörde har insatserna inte påbörjats.

Sammanfattning: Utvärdering av planen

Utvärderingen av planen handlar om planens effektivitet i sin helhet. Resultaten utgår från intervjupersonernas utsagor och redovisas i vissa teman. Utvärderingen återfinns i sin helhet i bilaga 1.

Planens genomslag

- Det finns en låg kännedom om planen och den upplevs inte vara levandegjord i verksamheterna. Det bedöms till viss del bero på svårigheter att navigera i stadens styrmiljö, då det finns många stadsövergripande planer och program.
- Flera av respondenterna som arbetar direkt med barn- och ungunderkultur lyfter värdet av att planen finns.
- Respondenter som arbetar med kulturförmedling under skoltid i skolförvaltningarna hade önskat att planen hade en större tyngd i staden. Då hade den kunnat användas som påtryckningsmedel i prioriteringen av kulturuppdraget i skolorna, såväl gentemot rektorer som politiker och förvaltningsledning. De hade också gärna sett att planen formulerats med ska-krav.
- Ingen av respondenterna ser att budget eller planering har påverkats av planen.
- Under planperioden har flera stora omorganisationer och covid-19-pandemin försvårat implementering av planen.
- Några respondenter anser inte att kulturförvaltningen har drivit frågan om barn- och ungunderkultur tillräckligt i staden.

Planens syfte och inriktning

- Flera intervjupersoner lyfter att planen har ett tydligt fokus på barns rättigheter, vilket anses positivt. Planen upplevs väl sammankopplad med andra centrala styrdokument i staden.
- Respondenter från socialförvaltningarna och idrotts- och föreningsförvaltningen ser att barn- och ungunderkultur inte träffar dem och deras uppdrag direkt, utan snarare

indirekt genom barn och ungas möjligheter till en meningsfull fritid. Förvaltningarna arbetar med kultur, men inte utifrån dess inneboende värde, utan utifrån ett instrumentellt värde.

- Sammankopplingen mellan kultur och fritid upplevs ha tappats efter omorganisationen från stadsdelsförvaltningar till fackförvaltningar. Här bedömer respondenter från flera förvaltningar att det behövs ett mer sammanhållet arbete för att omhänderta området tillsammans.
- Respondenter från kulturskolan lyfter behovet av en bred syftesformulering, där arbetet inte bara handlar om att tillgängliggöra kultur av hög kvalitet.
- Trots att planen antagits av kommunfullmäktige upplevs den inte fullt ut ha ett hela-staden-perspektiv. Den upplevs av vissa respondenter vara ett kulturnämndsdocument.

Planens innehåll

- Flera respondenter ser att planens innehåll i sig varit bra, även om vissa delar har saknats. De menar att det snarare handlar om omständigheter än planen i sig som gjort att arbetet inte varit verksamt.
- Kulturförmedlingen i kommunala för- och grundskolor upplevs ha stärkts något, medan den brister i fristående skolor och gymnasieskolor. Planens målgrupp är samtliga barn och unga i Göteborg, men det saknas sätt att följa upp och säkerställa tillgången av kultur för barn och unga som går i friskolor.
- Några intervjupersoner lyfter att planen saknar inriktning för kultur på fritiden. Det största fokuset ligger på kultur under skoltid.
- Planens insatser byggde på etablerandet av nya samverkansforum för barn- och ungekultur i närområdet samt på en stadsövergripande nivå. Flera respondenter menar att det vore bättre att använda befintliga samverkansforum och lyfta in frågorna där.
- Planen saknar insatser kopplade till stadsutveckling, ett arbete som skulle kunna utvecklas.

Planens styrning

- Respondenter upplever planen som abstrakt i vissa delar och konkret i andra.
- Planen har brister kopplade till uppföljningen. Uppföljning har inte genomförts årligen som planerat, utan sker först i denna rapport. Det saknas indikatorer och nyckeltal för att mäta måluppfyllelse. Flera respondenter ser att det behövs ett aktivt arbete med uppföljning för att säkerställa att insatser genomförs som tänkt.
- Planen saknar en tydlig beskrivning av vad som ingår i rollerna ansvarig och stödjande nämnd.
- En respondent som arbetar med kultur i grundskoleförvaltningen upplever det svårt att omhänderta styrning som kommer från enskilda styrdokument, så som barn- och ungekulturplanen. Respondenten ser att om kommunfullmäktige ger ett uppdrag eller inriktning om kulturförmedling under skoltid vore det bättre att det tilldelas direkt till grundskolenämnden, till exempel genom reglemente eller under grundskoleavsnittet i budgetdokumentet.

Planens framtagande

- I planens framtagande var ungdomsfullmäktige, som består av barn och unga mellan 12–19 år, delaktiga. Barn under 12 år var inte delaktiga, något flera respondenter ser borde ha skett.

- Framtagandet av planen präglades av en personal- och chefsomsättning, något som försvårade arbetets framdrift.

Identifierade behov

Mot bakgrund av resultatet från uppföljningen och utvärderingen har ett flertal framåtsyftande behov identifierats. De presenteras överskådligt här:

För att involvera hela staden krävs ett inkluderande syfte

För att olika förvaltningar och verksamheter ska kunna se relevansen i att delta i ett stadengemensamt arbete behöver syftet vara brett. I fallet barn- och ungekultur bör arbetet inte bara syfta till att tillgängliggöra kultur utifrån dess egenvärde, utan även utifrån dess förmåga att bidra till en meningsfull fritid.

Barn och ungas inflytande behöver säkerställas

Barnkonventionen kräver att barn och unga får vara delaktiga beslut som berör dem. I styrningen av barn- och ungekulturarbetet behöver åtgärderna ha en tydlig utgångspunkt i målgruppens egna behov.

Styrningen bör vara tydlig och undvika målträngsel

Stadens styrmiljö upplevs svårarbetad, till följd av de många styrdokument med mål och insatser olika verksamheter har att förhålla sig till. Kommunfullmäktige har nyligen reviderat Göteborgs stads riktlinje för styrande dokument (2023-10-12 § 17). Enligt de nya riktlinjerna ska staden vara mer restriktiv såväl vad gäller mängden styrande dokument som till innehållet i form av antal mål, strategier och åtgärder.

Skolornas kulturuppdrag skulle behöva uppmärksammas

Respondenter från grundskoleförvaltningen har lyft problematiken i att skolnämnderna har ansvar för kulturförmedlingen i skolorna, samtidigt som det är svårt att säkerställa att frågorna prioriteras. Kulturuppdraget finns med i de nationella läroplanerna, men uppdraget syns inte i nämndernas reglementen eller budgetunderlag. Respondenterna önskar att skolornas kulturförmedlingsuppdrag formuleras direkt hos skolnämnderna, istället för att det sker via kulturnämnden. Respondenter från förskoleförvaltningen ser att ett eventuellt nytt styrdokument bör formuleras med ska-krav.

En välfungerande samverkan kan bidra till en ökad resurseffektivitet

Det finns flera angränsande verksamheter i staden som bedriver liknande insatser. Det är dock inte alltid samma förvaltning som driver verksamheterna. För att undvika att verksamheter blir konkurrerande och att onödigt dubbelarbete sker är det viktigt att säkerställa en samverkan mellan förvaltningar. Det innebär också ett mer ansvarsfullt användande av skattemedel. En välfungerande samverkan medför också bättre förutsättningar att dela information om behov och önskemål från målgrupperna.

Flera respondenter bedömer att samverkan behöver föras i befintliga forum i den mån det är möjligt. I de nya samverkansforumen för barn och unga i stadsområdena finns potential att lyfta in barn- och ungekulturfrågorna.

Åtgärder bör kunna anpassas utifrån lokala behov

Då Göteborg är en stor och segregerad stad har olika geografiska områden olika behov och förutsättningar. Varje område har olika styrkor och brister, till exempel vad gäller närhet till verksamheter och institutioner. Till följd av detta behöver åtgärder och insatser

kunna brytas ned och kontextualiseras utifrån de lokala behoven som råder i ett visst område för att säkerställa att de är relevanta.

Insatser behöver vara långsiktiga och tillräckligt resurssatta

Flera respondenter betonar vikten av att insatser är långsiktigt planerade och får tillräckliga resurser över tid för att säkerställa en framförhållning. Det är av särskild vikt i relation till barn och unga med en bristande tillit till vuxenvärlden.

För att ta del av regionala arrangörsstöd krävs en barnkulturplan

Västra Götalandsregionen avsätter årligen pengar till det regionala arrangörsstödet, som syftar till att stärka kommunernas arbete med kultur för barn och unga. För att kunna ta del av det regionala arrangörsstödet behöver kommuner ha en aktuell barn- och ungdomskulturplan. Det finns inga formella krav för utformning eller innehåll i planen, och inte heller för vilken beslutsinstans som ska anta planen. Planen kan vara ett separat dokument eller del av ett annat styrdokument.

Möjliga styrningsalternativ

I frågan om hur den framtida styrningen i området barn- och ungdokument skulle kunna se ut finns olika alternativ som kommit på tal under intervjuerna. De huvudsakliga alternativen är att:

- ta fram ett nytt stadsövergripande styrdokument
- ta fram ett nämndinternt styrdokument
- integrera barn- och ungdokumentarbetet i ett annat styrdokument
- inte ha ett styrdokument alls

För- och nackdelar med de olika alternativen redovisas mer ingående i bilaga 1.

Det tredje alternativet, att integrera barn- och ungdokumentarbetet i ett annat styrdokument, går i linje med Göteborgs Stads riktlinje för styrande dokument. Här framgår att staden inte ska ha fler styrdokument än vad som behövs för att styra verksamheten. Det finns flera befintliga styrdokument som angränsar till barn- och ungdokumentområdet. Tre styrdokument har diskuterats som alternativ under intervjuerna, nämligen:

- Göteborgs Stads kulturprogram
- Göteborgs Stads barnrättsplan
- Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa

För- och nackdelar med att integrera barn- och ungdokumentområdet i dessa tre styrdokument redovisas mer ingående i bilaga 1.

Förvaltningens bedömning och förslag

De identifierade behoven visar på vissa motsättningar. Samtidigt som det på ett övergripande plan finns önskemål och behov av en minskad styrtyngd i staden, så har representanter från kulturrenheterna i skolförvaltningarna framhävt behovet av att ett eventuellt nytt styrdokument ska innehålla fler ska-krav i syfte att motivera vikten av området kulturförmedling i skolan. Samarbetet med KuBo regleras genom ett avtal mellan kulturförvaltningen, grundskoleförvaltningen och förskoleförvaltningen. Avtalet reglerar såväl medel som ansvar och roller. Då avtalet snart löper ut kommer ett nytt avtal att arbetas fram under våren. Kulturförvaltningen ser att avtalet kan ha en större vikt än

ett styrdokument, eftersom avtal är juridiskt bindande. I framtagandet av ett nytt avtal om KuBo skulle därmed de ska-krav som efterfrågas kunna inarbetas tydligare.

Kulturförvaltningens bedömning är att den framtidsytande styrningen av stadens barn- och ungdokumentarbete bör bedrivas på ett mer sammanhållet sätt, till exempel genom integrering i befintliga styrdokument som berör barn och unga. Stadens styrmiljö är redan omfattande i fråga om mängden program och planer och utifrån utvärderingens resultat ser förvaltningen inte att det finns tillräckligt stöd för att ta fram ett nytt stadsövergripande styrdokument för barn- och ungdokumentområdet specifikt. Förvaltningen ser ett större värde i att integrera barn- och ungdokument i annan styrning, för att undvika stuprör och öka relevansen med att arbeta med kultur även för andra förvaltningar.

Kulturförvaltningen bedömer att barn och unga lämpligen kan ingå som en prioriterad målgrupp i nästa revidering av Göteborgs Stads kulturprogram. På så vis kan också tillgången till regionalt arrangörsstöd säkras.

Kulturförvaltningen ser att Göteborgs Stads barnrättsplan är ett viktigt styrdokument som tydliggör barns rättigheter enligt barnkonventionen. Barns rätt till kultur är en central fråga för kulturförvaltningen och utgör en utgångspunkt i förvaltningens arbete med barn och unga. Att lyfta fram och särbehandla den enskilda rättigheten i den stadsövergripande barnrättsplanen bedöms dock vara en svårhanterlig väg, då rätten till kultur inte kan ses som viktigare än andra rättigheter.

Kulturförvaltningen ser en potential i att lyfta fram barn- och ungdokument tydligare i Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa, som för närvarande är på remiss. I remissförslaget nämns kultur för barn och unga som del av en strategi för att uppnå en meningsfull fritid. Kulturförvaltningen ser att värdet av kulturförmedling även under skoltid kan lyftas fram i strategin som handlar om barns och ungas skoltid. På så vis går det att belysa hur kultur kan främja barns och ungas hälsa samtidigt som arbetet med kulturförmedling i förskolor och skolor potentiellt kan prioriteras högre i skolförvaltningarna. Kulturförvaltningen bedömer att programmet för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa utifrån dess breda anslag sannolikt kommer att utgöra ett centralt styrdokument i staden. Om kultur kan integreras i den styrningen kan området potentiellt få en större vikt och synlighet.

Gällande behovet av att utveckla och koppla samman området kultur och fritid för barn och unga tydligare i staden ser kulturförvaltningen en stor potential i stadens nya samverkansforum för barn och unga inom stadsområdena. Här ingår verksamheter som arbetar med kultur både utifrån dess inneboende värde och dess instrumentella värde. Här bör en gemensam målbild och samstämmiga tolkningar av stadens uppdrag för barn och unga arbetas fram för att säkerställa framdrift i arbetet och att förvaltningarna kan se sina roller i det gemensamma arbetet.

När det gäller skolförvaltningarnas behov av att prioritera kulturuppdraget under skoltid är det en fråga som inte nödvändigtvis bäst avhjälpes genom stadens styrdokument. Skolor styrs redan av nationella läroplaner, och i läroplanerna framgår skolornas kulturuppdrag. Att säkerställa att skolor uppnår läroplanernas mål för verksamheterna är i första hand skolnämndernas ansvar. Ett sätt att mer praktiskt se till att kulturuppdraget under skoltid prioriteras hade kunnat vara att avsätta särskilda medel för kulturförmedling i skolorna.

För att underlätta och förtydliga förväntningar på skolförvaltningarnas arbete bör uppdrag som ska bedrivas i skolverksamheter under skoltid tydliggöras direkt hos skolnämnderna. Det säkerställer att ansvariga instanser direkt tar del av den styrning som är riktad till dem. Det handlar till exempel om att förmedling av kultur under skoltid är ett skolnämndsuppdrag, något som med fördel hade kunnat förtydligas i skolornas avsnitt i budgetunderlaget, snarare än i kulturavsnittet.

Kulturförvaltningen bedömer att tillgodoseendet av barn och ungas rätt till kultur behöver ha en tydlig och direkt utgångspunkt i barn och ungas egna perspektiv. För att lyckas göra relevanta åtgärder för målgruppen och samtidigt säkerställa att arbetet genomförs på ett trovärdigt sätt är delaktighetsfrågan avgörande. Kultur ska göras tillgänglig inte bara för barn och unga, utan även av och med barn och unga.

Sammanfattningsvis ser kulturförvaltningen att målgruppen barn och unga på sikt bör integreras i Göteborgs Stads kulturprogram. Barn- och ungculturen kan därtill lyftas fram tydligare i Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa, vilket förvaltningen kommer att föreslå i förslaget till remissvar som behandlas under kulturnämndens sammanträde i januari. I stadens nyinrättade samverkansforum för barn och unga i stadsområdena finns stor potential att samverka kring barn- och ungculturen i förvaltningarna. Kulturförvaltningen ser att det finns goda skäl att arbeta fram en gemensam målbild för att skapa relevans och tydlighet i arbetet. Mot bakgrund av utvärderingens resultat kommer kulturförvaltningen att se över den interna samordningen av barn- och ungculturen i förvaltningen. Förvaltningen återkommer till nämnden vid behov.

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden att godkänna redovisningen av uppdraget samt att hemställa till kommunfullmäktige att förklara uppdraget fullgjort.

GÖTEBORGS STADS KULTURFÖRVALTNING

Anna Rosengren

Sofia Lubian

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef Kultur- och samhällsutveckling

Uppföljning och utvärdering av Göteborgs Stads plan för barn- och ungdokument 2020–2023

Innehåll

1	Inledning.....	3
1.1	Bakgrund	3
1.2	Sammanfattning av planen	6
1.3	Metod	8
2	Uppföljning av planen.....	11
2.1	Planens mål.....	11
2.2	Planens insatser	14
2.2.1	Insatsområde 1: Tillgång till konst och kultur inom alla skolformer	14
2.2.2	Insatsområde 2: Infrastruktur för barnkulturstaden Göteborg.....	18
2.2.3	Insatsområde 3: Strategisk utveckling.....	21
3	Utvärdering av planen	25
3.1	Planens genomslag	25
3.2	Planens syfte och inriktning	28
3.3	Planens innehåll	29
3.4	Planens styrning	30
3.5	Planens framtagande.....	32
4	Framtid	33
4.1	Omvärldsbevakning	33
4.2	Identifierade behov	34
4.2.1	Sammanfattning av framåsyftande behov	41
4.3	Möjliga styrningsalternativ.....	41
4.4	Slutsatser och förslag framåt	45

1 Inledning

Barn och ungas rätt till kultur lyfts fram och konstateras i flera olika sammanhang, från lokal till internationell nivå. Rätten är lagstadgad genom barnkonventionen men framgår också i den nationella kulturpolitiken och i läroplanernas målsättningar för elever i för- och grundskola.

Betydelsen av att ta del av kultur för barn och unga kan ses både utifrån kulturens inneboende värde och utifrån dess instrumentella värde för att till exempel skapa en meningsfull fritid. Rätten att få uttrycka sig genom konst och kultur kopplar också an till områden som yttrandefrihet och delaktighet.

Göteborgs Stads plan för barn- och ungekultur 2020-2023 antogs av kommunfullmäktige i april 2020. Planen var den första av sitt slag i staden. I samma beslut fick kulturförvaltningen i uppdrag att genomföra en uppföljning och utvärdering av planen, vilken nu är färdigställd. Förutom att följa upp och utvärdera planen syftar rapporten till att ta fram ett framtidsytande förslag för styrningen av det strategiska barn- och ungekulturarbetet i staden.

I rapportens första kapitel beskrivs bakgrunden till planen och dess framtagande, en sammanfattning av planens innehåll samt rapportens metodik. Därefter följer ett kapitel med uppföljning av planen där fokus ligger på genomförande och effekter av planens insatser och mål. Kapitlet därpå innehåller en utvärdering av planen, som redovisas utifrån områdena genomslag, syfte, innehåll, styrning och framtagande. Rapporten avslutas med ett kapitel om den framtidsytande styrningen, som innehåller omvärldsbevakning, identifierade behov, möjliga styrningsalternativ och slutsatser med förslag framåt.

1.1 Bakgrund

I detta avsnitt kommer styrningen av barn- och ungekulturarbetet att beskrivas, följt av en redogörelse av hur Göteborgs Stads plan för barn- och ungekultur togs fram.

Övergripande lagar, mål och styrdokument

Rätten till kultur framgår i såväl lag som i nationella målsättningar och styrdokument. Enligt artikel 31 i barnkonventionen har alla barn och unga rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Dessutom ska lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet uppmuntras. Det är de vuxnas skyldighet att se till att barn får sina rättigheter tillgodosedda.

De nationella kulturpolitiska målen lyfter bland annat fram att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kulturpolitiken ska särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur. Därtill framgår i de nationella läroplanerna

olika mål och riktlinjer som skolorna ansvarar för. Barn i förskolor ska få förutsättningar att ta del av det lokala kulturlivet och ges möjlighet att uppleva, gestalta och kommunicera genom olika estetiska uttrycksformer. Elever i grundskola ska i sin tur få använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt utveckla kännedom om samhällets kulturutbud.

Regionalt barn- och ungekulturarbete

Västra Götalandsregionens mål för barn- och ungekultur är att alla barn och unga i Västra Götaland ska ha tillgång till kulturupplevelser av hög kvalitet och ha möjlighet till att själv skapa.

Regionen fördelar ett särskilt arrangörsstöd till kommuner som syftar till att stärka arbetet med kultur för barn och unga. Det kan bland annat användas till föreställningar, författarbesök, workshops, skolbio och resor till kulturverksamheter i regionen.

Regionen ställer krav på att kommuner har en aktuell barn- och ungdomskulturplan för att kunna ta del av stödet. År 2022 utbetalades cirka 2 miljoner kronor ut till Göteborgs Stad i form av regionalt arrangörsstöd.¹

Göteborgs stads barn- och ungekulturarbete

I Göteborgs Stad arbetar verksamheter från flera olika nämnder med barn- och ungekultur på olika sätt. Kulturnämnden har ett övergripande ansvar för kulturområdet. Nämndens verksamheter innefattar bland annat stadens folkbibliotek, kulturhus och museer. Skolnämnderna ansvarar för det kulturuppdrag som läroplanerna fastställt och de kulturaktiviteter som sker under skoltid. Under fritiden tillgängliggörs stadens kultur för barn och unga till exempel genom kulturskolan som är organiserad under grundskolenämnden eller på fritidsgårdar som är organiserade under socialnämnderna. Inom ramen för Skola som arena får barn och unga ta del av kultur- och fritidsaktiviteter utifrån ett medskapande förhållningssätt. Syftet är att skapa mer jämlika uppväxtvillkor för barn och unga. Grundskoleförvaltningen och socialförvaltningarna driver satsningen i samverkan med andra aktörer.

Bland de styrdokument som kopplar an till stadens kulturarbete för barn och unga finns Göteborgs Stads plan för barn- och ungekultur, Göteborgs Stads barnrättsplan, Göteborgs Stads program för en jämlik stad och Göteborgs Stads kulturprogram.

Planens framtagande

Göteborgs Stads plan för barn- och ungekultur 2020-2023 togs fram med utgångspunkt i dels Göteborgs Stads kulturprogram, dels Göteborgs Stads program för en jämlik stad.

¹ Regionalt arrangörsstöd - Västra Götalandsregionen (vgregion.se). Hämtad 2023-11-22 [här](#).

Göteborgs Stads kulturprogram antogs 2013 och syftar till att ange en färdriktning för hur kommunfullmäktiges ambition om Göteborg som en ledande kultur- och evenemangsstad ska uppnås.

Göteborgs Stads program för en jämlik stad antogs 2018 och syftar till att peka ut viktiga målområden som aktörer i Göteborg ska samlas kring för att tillsammans bidra till att minska skillnaderna i livsvillkor i staden.

Nedan följer en tidslinje för de beslut som låg bakom att barn- och ungekulturplanen antogs av kommunfullmäktige i april 2020.

Hur barn- och ungekulturplanen togs fram

November 2013: Kommunfullmäktige fastställer Göteborgs Stads kulturprogram.

Januari 2016: Med utgångspunkt i kulturprogrammet antar kulturnämnden tre handlingsplaner med konkreta åtgärder inom kulturpolitik, konstpolitik och kulturplanering. En av åtgärderna är att ta fram en barn- och ungekulturplan.

April 2016: Kommunstyrelsen beslutar om finansiering för att utarbeta en barn- och ungekulturplan.

Januari 2018: Kommunfullmäktige fastställer Göteborgs Stads program för en jämlik stad.

December 2018: Kulturnämnden remitterar förslag till barn- och ungekulturplan till några av stadens nämnder och styrelser samt andra kulturaktörer.

Augusti 2019: Kulturnämnden översänder förvaltningens omarbetade förslag på barn- och ungekulturplan till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige för fastställande.

Februari 2020: Kommunfullmäktige återremitterar planen för revidering utifrån nya ekonomiska förutsättningar och för att prioritera direkta insatser på kultur för barn och unga.

April 2020: Kommunfullmäktige antar Göteborgs Stads plan för barn- och ungekultur 2020-2023. Enligt beslut sker genomförandet i den takt som berörda nämnder bedömer möjligt. Kulturnämnden får i samma beslut uppdrag att genomföra en uppföljning och utvärdering av planen.

Kulturnämnden gav kulturförvaltningen i uppdrag att ta fram en barn- och ungekulturplan 2016. Uppdraget hamnade hos den dåvarande kulturstrategiska avdelningen.

I framtagandet av planen involverades ungdomsfullmäktige i Göteborg, som består av barn i åldern 12–17 år som representerar stadens samtliga stadsdelar. Ungdomsfullmäktige utgjorde också en av remissinstanserna. Yngre barn var inte delaktiga i framtagandet av planen.

När kommunfullmäktige antog barn- och ungekulturplanen 2020 var planen något reviderad jämfört med kulturnämndens ursprungliga förslag. Till exempel hade vissa ska-krav i planen ändrats till bör. Enligt den slutliga beslutssatsen i kommunfullmäktige skulle berörda nämnder genomföra planen i den takt som bedöms möjligt.

1.2 Sammanfattning av planen

I detta avsnitt beskrivs planens innehåll på ett övergripande sätt.

Syfte och målgrupp

Göteborgs Stads plan för barn- och ungekultur 2020-2023 syftar till att beskriva hur arbetet med barn- och ungekultur ska utvecklas, organiseras samt fördelas i staden. Planen konkretiserar aktiviteter som syftar till att ge en ökad och likvärdig tillgång till kultur av hög kvalitet för stadens alla barn och unga 0–18 år. I planen ses 18 års ålder som en flytande, snarare än fixerad, gräns.

Utgångspunkter

Planen utgår från visionerna och de övergripande målen i Göteborgs Stads kulturprogram och Göteborgs Stads program för en jämlik stad. Den pekar ut utvecklingsområden för att stärka barnperspektivet inom kulturområdet och kulturspektivet inom stadens verksamheter för barn och unga. Insatserna ska öka stadens möjligheter att agera strategiskt och långsiktigt för kulturell och social hållbarhet.

Planen anger riktningen för stadens arbete och utgör en förutsättning för fortsatt arbete med lokala strategier eller handlingsplaner för en jämlik tillgång till konst och kultur för, med och av barn och unga i hela staden. Planen poängterar vikten av att involvera barn och unga i planerings- och beslutsprocesser som berör dem.

Planen utgår också från barnkonventionen och de nationella kulturpolitiska målen. I planen tydliggörs barn och ungas rättigheter på följande sätt:

Som barn och ung har jag rätt:	Staden ska därför:
Att ta del av konst och kultur	<u>Erbjuda</u> varje barn eller ung att ta del av konst och kultur
Att påverka vad jag vill ta del av	Låta barn och unga <u>påverka</u> kulturutbudet
Till egen upplevelse och tolkning	<u>Bejaka</u> att barn och unga har sina egna upplevelser av konst och kultur
Till konst och kultur oavsett vem jag är	<u>Säkerställa</u> att barn och unga ges möjligheter att delta i konstnärlig och kulturell verksamhet oavsett vem hen är

Som barn och ung har jag rätt:	Staden ska därför:
Till egen kulturutövning och egna uttryck, till yttrandefrihet	<u>Uppmuntra, underlätta och stödja</u> barns och ungas kreativitet och deras rätt till kulturutövning och eget skapande oavsett uttrycksform
Att själv välja på vilka platser och i vilka sammanhang jag vill verka	<u>Ha en beredskap att ta tillvara och uppmärksamma</u> ungdomars kulturuttryck även när de uppträder i icke-traditionella former
Till inflytande och delaktighet i påverkan på min stad och miljö	Använda metoder för att <u>ge barn och unga inflytande och delaktighet</u> i påverkan på staden och miljön

Uppföljning

Enligt planen ska kulturförvaltningen följa upp arbetet inom ordinarie uppföljning. Resultatet av uppföljning rapporteras årligen till kulturnämnden i samband med årsrapport. Planen utvärderas och revideras 2023 inför en eventuellt ny planperiod från 2024. Kulturnämnden ansvarar för att uppföljningen sker och involverar andra nämnder representerade i den barn- och ungekulturstrategiska gruppen (planens insats 4) i uppföljningsprocessen. Uppföljningen fokuserar på insatsernas genomförande och effekt.

Mål

Planens två mål utgår från Göteborgs Stads kulturprogram respektive Göteborgs Stads program för en jämlik stad:

- Att tydliggöra barn och ungas rättigheter till konst och kultur, samt
- Att säkerställa former för stadens samverkan för att åstadkomma större och mer jämlik tillgång till konst och kultur för, av och med barn och unga.

Insatsområden och insatser

Planen innefattar totalt åtta insatser inom tre områden:

Insatsområde 1: Tillgång till konst och kultur inom alla skolformer	Insatsområde 2: Infrastruktur i barnkulturstaden Göteborg	Insatsområde 3: Strategisk utveckling
Insats 1: Likvärdig kultursamordning för förskola och skola i hela staden	Insats 3: Samverkan för barn- och ungdokument i närområdet	Insats 6: Kulturdata på karta
Insats 2: Förmedling på alla förskolor och skolor	Insats 4: Tillsätta en stadengemensam barn- och ungdokumentstrategisk grupp	Insats 7: Metodutveckling
	Insats 5: Tillsätta processledning för barn- och ungdokumentstrategisk grupp	Insats 8: Konstutveckling

Det första området rör tillgången till konst och kultur inom alla skolformer, det vill säga inom ramen för förskole- och skolverksamhet inklusive gymnasiet. Det andra området, barnkulturstaden Göteborg, är insatser på strategisk och samverkande nivå både lokalt och staden-övergripande. Dessa insatser beskrivs utgöra en förutsättning för det tredje området, strategisk utveckling.

I kapitel 2 som innehåller uppföljning av planen kommer innehållet i respektive insats att redovisas mer ingående, med en beskrivning av hur insatsen var tänkt att fungera och hur den sedan i realiteten omhändertogs.

Ansvarsfördelning

Vid varje insats namnges vilken eller vilka nämnder som är ansvarande respektive stödjande för insatsen. Det preciseras inte i detalj vad som förväntas av en ansvarig respektive stödjande nämnd. Vilken nämnd som ansvarar/stödjer respektive insats kommer även det att redovisas i kommande kapitel med uppföljning av planen.

1.3 Metod

Rapporten delas upp i en uppföljande del, en utvärderande del och en framtidsytande del. Uppföljningen handlar om planens genomförande och effekter, det vill säga vilka delar av planens innehåll och insatser som har utförts och vilka resultat som har uppnåtts. Utvärderingen handlar i sin tur om att se över planens effektivitet i sin helhet, vilket utgör en mer övergripande bedömning av planen som styrform. Den framtidsytande

delen tar sin utgångspunkt framför allt i utvärderingen av planen. Här redovisas olika styrningsalternativ och en bedömning av vad förvaltningen ser vara den mest ändamålsenliga styrningen av barn- och ungdokumentarbetet framåt.

Mätning av planens genomförande och effekter

För att mäta och följa upp planens genomförande och effekter finns vissa svårigheter, då det inte har tagits fram några indikatorer eller nyckeltal för att mäta resultat kopplade till planens mål och insatser. Följaktligen gjordes inte heller en mätning av något nollvärde vid planens införande, vilket förklaras med att planen antogs i april 2020, kort efter covid-19-pandemin bröt ut i samhället. Vissa typer av målformuleringar kan i sig definiera ett resultat och då fungera som en indikator i sig. Planens två mål är mer abstrakta och därmed svårsmätta utan tillhörande indikatorer.

Eftersom det inte finns någon utfallsdata har uppföljningen hanterats genom att genomföra kvalitativa intervjuer med tjänstepersoner från olika förvaltningar med insyn i hur barn- och ungdokumentarbetet fungerat under planperioden. Konsekvensen av detta tillvägagångssätt är att uppföljningen riskerar att resultera i en subjektiv och oprecis bild av hur arbetet med planen har gått. Genom att relativt många intervjuer har genomförts med en bredd i representation från olika avdelningar och förvaltningar bedöms det ändå finnas möjlighet att få en god helhetsbild av framför allt genomförandet, men även till viss del effekterna av planens insatser.

Enligt planens formuleringar skulle kulturförvaltningen följa upp planens arbete inom ordinarie uppföljning, och resultatet skulle rapporteras årligen till kulturnämnden i samband med årsrapport. I planen framgår också att kulturnämnden ansvarar för att uppföljningen sker och involverar andra nämnder representerade i den barn- och ungdokumentstrategiska gruppen i uppföljningsprocessen. Den årliga uppföljningen har inte redovisats i årsrapporterna som planerat, utan en uppföljning av planen sker först i denna rapport.

Hur intervjuerna gått till

Totalt genomfördes 18 intervjuer, varav de flesta skedde genom digitala möten som varade i 30–60 minuter. Intervjuerna berörde såväl framtagande och genomförande av planen som tankar om planens effektivitet och styrningen av det barn- och ungdokumentstrategiska arbetet framåt.

De huvudsakliga frågeställningarna i intervjuerna följer nedan.

- » Hur har planen fungerat på ett övergripande sätt?
- » Har staden nått en förflyttning när det gäller planens två mål?
- » Hur har planens insatser omhändertagits? Har insatserna lett till några effekter?

- » Hur har samarbete och samverkan fungerat mellan och inom förvaltningarna?
- » Hur kan stadens strategiska arbete utvecklas framåt? Vilken typ av styrning behövs?

Inom kulturförvaltningen har barnkulturkonsulenter, utvecklingsledare, enhetschefer, verksamhetsområdeschefer och en avdelningschef intervjuats från avdelningarna kultur- och samhällsutveckling, bibliotek och kulturhus samt museer och konsthall. Totalt genomfördes sju intervjuer internt i förvaltningen.

I intervjuerna med övriga förvaltningar har avdelningschefer, enhetschefer, utvecklingsledare, planeringsledare samt kultursamordnare intervjuats. Utgångspunkten var att kontakta de förvaltningar vars nämnder stod med i planen som ansvariga eller stödjande i någon av insatserna. I första hand intervjuades representanter som varit del av den stadengemensamma barn- och ungekulturstrategiska gruppen (planens insats 4). Gruppen bestod övervägande av avdelningschefer och enhetschefer, men även vissa planeringsledare och utvecklingsledare. I de flesta fall deltog de tidigare representanterna själva, i några fall hänvisade de till annan anställd. Några tidigare representanter arbetade inte kvar på sina respektive arbetsplatser och då hänvisades till någon annan som hade insyn i barn- och ungekulturarbetet.

Utöver kulturförvaltningen intervjuades förskoleförvaltningen (enheten verksamhetsstöd som arbetar med kulturmedling i förskolor), grundskoleförvaltningen (två intervjuer med tjänstepersoner som arbetar med kultur i skola respektive kulturskolan), idrotts- och föreningsförvaltningen, socialförvaltningen centrum, socialförvaltningen nordost, socialförvaltningen sydväst, stadsbyggnadsförvaltningen och stadsfastighetsförvaltningen. Utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen Hisingen återkopplade på frågorna skriftligen.

Även stadsledningskontoret och exploateringsförvaltningen intervjuades trots att de inte formellt står som ansvariga eller stödjande i någon av insatserna. Den berörda tjänstepersonen på stadsledningskontoret var involverad i den barn- och ungekulturstrategiska gruppen och arbetade med ungdomsfullmäktige. Representanten från exploateringsförvaltningen arbetar med social hållbarhet och intervjun fokuserade mer på det framtidsytande förslaget än uppföljning av planen i sig.

Förvaltningen för funktionsstöd medverkade inte i intervjuerna utan gjorde bedömningen att deras målgrupp täcks in av skolförvaltningarna. Stadsmiljönämnden står med som stödjande nämnd i insats 4, men stadsmiljöförvaltningen hade ingen fast representant i den barn- och ungekulturstrategiska gruppen. De deltog inte i intervjuerna.

2 Uppföljning av planen

I kapitel 2 redovisas uppföljningen av planen. Beskrivningarna av genomförande och effekter kommer från respondenter på olika förvaltningar.

Avsnitt 2.1 fokuserar på planens mål och måloppfyllelse. Avsnitt 2.2 innehåller beskrivningar av planens åtta insatser samt deras genomförande och effekter.

2.1 Planens mål

Planens två mål utgår från Göteborgs Stads kulturprogram respektive Göteborgs Stads program för jämlik stad.

Nedan redovisas resultaten gällande målen i tur och ordning.

Mål 1: Att tydliggöra barn och ungas rätt till konst och kultur

Det råder delade meningar om huruvida staden har gjort någon förflyttning kopplat till målet under planperioden. De flesta gör bedömningen att staden har gjort en viss positiv förflyttning, men inte nått i mål.

År 2020 blev barnkonventionen lag i Sverige och Göteborgs Stads barnrättsplan antogs under 2021. Frågan om barn och ungas rättigheter har därmed fått ett lyft under planperioden. Det gör det svårare att bedöma vilken skillnad barn- och ungekulturplanen i sig har gjort i arbetet med att tydliggöra barns rättigheter till specifikt konst och kultur. Positiva förflyttningar som har gjorts inom barnrätt bedöms av flera förvaltningar ha mer att göra med barnkonventionen och barnrättsplanen än barn- och ungekulturplanen.

Därtill är Göteborg en stor stad med varierande behov och förutsättningar. Flera intervjupersoner lyfter det faktum att arbetet och effekterna kring målet ser olika ut på olika håll. I vissa områden kan en positiv förflyttning ha nåtts medan andra områden har fått en negativ förflyttning.

Under intervjuerna lyfts följande aspekter som talar för en positiv förflyttning:

- Det faktum att staden överhuvudtaget har fått en plan för barn- och ungekultur.
- Planen har ett tydligt rättighetsfokus i sina formuleringar.

- Arbetet med kulturdata på karta (insats 6) där barn- och ungdokumentation har kartlagts har lagt grund för framtida analyser och utvecklingsarbete.
- Stadens arbete med KuBo² har tydliggjort arbetsformerna för förmedling av konst och kultur till barn och unga. Genom KuBo har frågan om barn- och ungdokumentation också synliggjorts för till exempel kulturnämnden. Införandet av KuBo var samtidigt en redan planerad åtgärd oberoende av utformandet av barn- och ungdokumentationsplanen, så det kan inte ses som en direkt konsekvens av planen.
- Respondenter från förskoleförvaltningen upplever att centraliseringen av stadsdelsförvaltningarna lett till en ökad tydlighet i arbetet med kultur i förskolan, då arbetet sedan dess sker på ett mer jämlikt sätt.
- Öppnandet av verksamheter som Bergsjöns kulturhus och Sjöfartsmuseet Akvariet upplevs ha bidragit till målet, då verksamheterna har ett fokus på barn och unga. De är dock inte heller del av planens insatser.

Under intervjuerna lyfts följande aspekter som talar mot en positiv förflyttning:

- Respondenter från flera förvaltningar upplever att det har varit svårare att bedriva ett sammanhållet arbete med barn och unga inom kultur och fritid till följd av omorganiseringen då stadsdelsförvaltningarna centraliserades. Nya samverkansforum har behövt etableras, vilket varit svårt när roller och organisationer fortfarande varit nya.
- Representanter från grundskoleförvaltningen upplever att barn- och ungdokumentationsfrågan har runnit ut i sanden och att den inte finns med på agendan på samma sätt som tidigare.
- Planen upplevs inte vara levandegjord eller kommunicerad i stadens verksamheter.

² KuBo är en digital plattform där lärare och pedagoger kan boka olika typer av kulturupplevelser till skolklasser. KuBo är en gemensam satsning mellan förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen och kulturförvaltningen.

Mål 2: Att säkerställa former för stadens samverkan för att åstadkomma större och mer jämlik tillgång till konst och kultur för, av och med barn och unga

Bedömningarna om hur långt staden har kommit när det gäller planens andra mål varierar även här. Respondenter från flera förvaltningar ser att det är svårt att ännu bedöma om det finns någon framgång i frågan, då det tar tid att säkerställa former för samverkan. Några menar att det sker en långsam positiv förflyttning, medan andra ser att målet inte alls är uppfyllt.

Det finns svårigheter i att bedöma måluppfyllelsen utifrån hur målet är formulerat. Målet innehåller flera delar som skulle kunna bedömas separat. Det handlar för det första om att ”säkerställa former för stadens samverkan”, för det andra att åstadkomma en ”större och mer jämlik” tillgång till konst och kultur, och för det tredje att det ska vara ”för, av och med” barn och unga. En fullständig måluppfyllelse skulle alltså innebära att formerna för samverkan finns och att åstadkommandet av tillgång är större och mer jämlik, såväl för som av och med barn och unga.

Även i detta mål finns flera aspekter som spelar in och försvårar bedömningen av måluppfyllelsen. Staden har haft ett aktivt arbete med program för en jämlik stad, och det har också genomförts flera omfattande omorganisationer och centraliseringar, i syfte att skapa en mer jämlik organisation.³

Under intervjuerna lyfts följande aspekter som kan ha bidragit till en positiv förflyttning under planperioden:

- KuBo lyfts som ett arbetssätt som skapar förutsättningar för en större och mer jämlik tillgång till konst och kultur för barn och unga. Här involveras dock inte konst och kultur *av* och *med* barn och unga i samma utsträckning som *för* barn och unga. Samverkan som sker inom ramen för KuBo inkluderar förskolenämnden, grundskolenämnden och kulturnämnden, men inte några andra nämnder.
- Arbetet inom Skola som arena lyfts också som ett bidrag till arbetet under planperioden, även om det inte är kopplat till planens insatser.

³ Göteborgs-Posten (2019). Historiskt beslut i fullmäktige – stadsdelsnämnderna avvecklas. 21 november 2019. Hämtad 2023-11-20 [här](#).

- Genom förskolornas och skolornas centralisering bedöms det finnas ett mer jämlikt arbetssätt avseende förmedling av konst och kultur för barn och unga under skoltid. Skolförvaltningarnas kultursamordnare, som tidigare arbetade separat i respektive stadsdelsförvaltning, är nu organiserade tillsammans på samma förvaltning.

Under intervjuerna lyfts följande aspekter som talar mot en positiv förflyttning:

- Två av de insatser i planen som syftade till att skapa en ökad samverkan, i form av samverkan i närområdet (insats 3) och den barn- och ungkulturstrategiska gruppen (insats 4) har inte genomförts som planerat. Insatserna påbörjades men avbröts under planperioden.
- I samverkansforumen saknade andra förvaltningar att kulturförvaltningen tydligare drev på arbetet kring barn- och ungkultur. Samtidigt upplevde representanter på kulturförvaltningen att de saknade mandat och ledningsstöd.

Flera förvaltningar bedömer att en större positiv förflyttning skett kopplat till arbetet med konst och kultur *för* barn och unga, än *av* och *med* barn och unga.

2.2 Planens insatser

I följande avsnitt redovisas planens åtta insatser inom tre insatsområden. För varje insats följer först planens beskrivning av hur insatsen skulle fungera, därefter en redovisning av hur insatsen i realiteten omhändertogs.

2.2.1 Insatsområde 1: Tillgång till konst och kultur inom alla skolformer

Insats 1: Likvärdig kultursamordning för förskola och skola i hela staden

- » Ansvarig nämnd: grundskolenämnden, förskolenämnden och utbildningsnämnden.
- » Stödjande nämnd: kulturnämnden.

Beskrivning av insatsen

Enligt planen ska stadens skolförvaltningar ha strukturer för samordning och förmedling, så att barns och ungas rättigheter till konst och kultur enligt kulturprogrammet tillgodoses. Kultur ska samordnas likvärdigt för förskolebarn och elever i hela staden. Uppdraget avser alla förskolor,

grundskolor, grundsärskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor samt fritidshem, oavsett huvudman.

Kultursamordnare ska ha ansvar för förmedling på övergripande nivå, bidra i strategiskt utvecklingsarbete och se till att utveckling som sker inom övriga insatser i planen sprids och kommer barn och unga till godo.

Samordningen ska ske i samverkan med kulturförvaltningen och med lokala samverkansgrupper för barn- och ungdokument. Kultursamordningen möjliggörs genom tjänster och för ändamålet avsedd kulturbudget.

Vad genomfördes och vilka effekter fick det?

I juli 2018 flyttades ansvaret för förskola och grundskola från stadsdelsnämnderna till förskolenämnden och grundskolenämnden. Tidigare skedde kultursamordningen separat i stadsdelarna och det var svårare att säkerställa att den genomfördes på ett jämlikt sätt. Olika förutsättningar rådde och olika resurser lades på kultur i olika stadsdelar.

Genom arbetet med KuBo finns ett centraliserat och mer enhetligt arbetssätt för arbetet med kultursamordning och förmedling i hela staden. Systemet förutsätter samtidigt att skolor själva bokat in sig, vilket gör att det finns en stor variation i hur förmedlingen faktiskt sker i staden beroende på enskilda rektorers och pedagogers engagemang.

Respondenter från förskoleförvaltningen lyfter insatsen som viktig och ser att den bör finnas med också i en eventuell kommande plan. De ser att KuBo gjort skillnad och lyckats möjliggöra en större geografisk spridning av kulturutbudet.

I förskoleförvaltningens enhet för verksamhetsstöd, där förvaltningens kultursamordnare är organiserade, bedrivs ett aktivt uppföljningsarbete med kulturförmedling till förskolorna. De ser en stor vikt i att det finns kontaktpersoner i förskolorna. Kultursamordnare har direktkontakt med rektorerna på förskolorna och för dialog om vikten av att ha kulturombud. Olika förskolor har olika förutsättningar att lyckas. Även om det finns en vilja kan det finnas praktiska svårigheter, till exempel i fråga om barngruppernas storlek, personaltäthet och personalens utbildning. Det kan också finnas en rädsla och osäkerhet för att ta sig runt i staden. Enheten för verksamhetsstöd arbetar med att stärka kulturombud och personal att våga och att känna sig trygga.

Förskoleförvaltningen jobbar också med uppsökande verksamhet, där pedagoger och annan personal kommer till förskolorna och programlägger på plats. Det upplevs göra en stor skillnad för de förskolor som har svårt att ta sig i väg, men också för att kunna komma i gång med kulturarbetet. Många pedagoger som tagit del av uppsökande verksamhet vill gärna ta del av det igen. Enheten för verksamhetsstöd följer upp hur förmedlingen av uppsökande verksamhet ser ut i området och ser till att de förskolor som inte fått tillgång tidigare får det i första hand. På så vis säkerställs en mer likvärdig tillgång.

Respondenter som arbetar med kultur i skola på grundskoleförvaltningen ser att arbetet med kulturförmedling i skolorna har kommit långt under de senaste åren, även om det har gått långsamt. Det finns fyra kultursamordnare som arbetar med området kultur i skola på grundskoleförvaltningen. Kultursamordnarna jobbar mot varsitt stadsområde. Varje rektor utser kulturombud, som blir kultursamordnarnas kontakt in i skolorna. När kultursamordnarna var organiserade i stadsdelsförvaltningarna hade de som mest tio skolor de jobbade mot, men i nuläget arbetar varje samordnare mot cirka 35–40 skolor. I arbetet ingår att vara fysiskt tillgängliga i skolorna, vilket är svårt när det är så många skolor. I arbetet ingår också mycket administration, för att bevaka vilka skolor som är aktiva och vilka som inte är det. Det finns också olika aspekter att ta hänsyn till, till exempel huruvida skolan är belägen i ett utsatt område.

Utifrån de förutsättningar som finns så jobbar kultursamordnarna i grundskoleförvaltningen för en likvärdig fördelning av kultur men det upplevs fortfarande svårt. Kulturförmedlingen som sker i staden ser olika ut i olika områden, och vissa skolor är mer aktiva än andra. Kultursamordnarna ser att insatsens formulering om ”likvärdig kultursamordning” är slarvigt uttryckt. De ser att det viktigaste inte är att samordningen är likvärdig, utan att barnens tillgång till kultur är likvärdig.

Utbildningsförvaltningen arbetar bland annat mot stadens 13 kommunala gymnasieskolor och sju anpassade gymnasieskolor. Förvaltningen har ett kulturombud som samverkar med andra förvaltningar, informerar skolor om kulturutbudet och erbjuder stöd. Det är samtidigt upp till den enskilda skolan, eller till och med läraren, att elever får likvärdig och reell tillgång till kultur. Respondenten från förvaltningen ser ett behov av att se över arbetet och utvärdera hur olika skolor arbetar med konst- och kulturupplevelser. Respondenten menar att förmedling av konst och kultur kunde ha skett även utan planen, men att planen kan ha bidragit till en djupare förståelse för uppdraget och de skyldigheter som skolförvaltningar och rektorer har för att säkerställa att förmedlingen fungerar.

Ett omfattande problem som lyfts under intervjuerna handlar om att det inte finns ett tydligt arbetssätt för förmedling av kultur till elever på fristående skolor. Enligt planens insatser ska konst och kultur förmedlas till barn och unga oavsett skolform. Skolförvaltningarna har inte ansvar för friskolor och det finns ingen tydlig motpart när det gäller enskilda huvudmän. Det upplevs finnas ett stort arbete att göra här.

När det gäller uppföljning av insatsen finns därtill svårigheter, då barnkulturkonsulenter på kulturförvaltningen inte har en helhetssyn över all tillgång till barn- och ungdans som finns i staden, utan bara kan se det som förmedlas inom ramen för KuBo:s system.

Överlag upplevs insatsen fungera väl i vissa delar av verksamheten, i synnerhet inom förskola och även i grundskola. Arbetet behöver utvecklas

gällande gymnasieskolor. Därtill behöver arbetssätt skapas som säkerställer förmedling av konst och kultur till barn och unga som går på friskolor.

Insats 2: Förmedling på alla förskolor och skolor

- » Ansvariga nämnder: grundskolenämnden, förskolenämnden och utbildningsnämnden.

Beskrivning av insatsen

Enligt planen ska varje huvudman för förskolor, grundskolor och grundsärskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor ges i uppdrag att säkerställa att det finns fungerande förmedling av information och kunskap om konst och kultur för, av och med barn och unga.

Vad genomfördes och vilka effekter fick det?

Insatsen ligger idag till stor del hos respektive skolas huvudman. I arbetet med stöd till huvudmän blir skolförvaltningarnas kultursamordnare och kulturombud en viktig pusselbit för att säkerställa att förmedling sker på respektive skola. Det finns dock svårigheter kopplat till personalomsättning. Kulturförvaltningens barnkulturkonsulenter har övervägt att ha en lista över alla kulturombud, men det har inte setts som möjligt då det skulle krävas mycket arbete för att hålla den uppdaterad.

Arbetet knyter till stor del an till insats 1 och det arbete som skolförvaltningarnas kultursamordnare och kulturombud gör i fråga om informationsspridning och uppföljning av kulturupplevelser i skolor och klasser. Det saknas dock uppföljning och data på individnivå.

När det gäller förmedling av konst och kultur till friskolor återfinns samma problematik som redogjorts i föregående insats. Enligt planen har varje enskild huvudman i uppdrag att säkerställa en fungerande förmedling, men det är svårt att styra de aktörer som inte ingår i stadens organisation.

Bland stadens för- och grundskolor upplevs insatsen ha fungerat förhållandevis väl, även om insatsens verkan är beroende av enskilda skolors engagemang. Även här ser förskoleförvaltningen att insatsen bör finnas kvar i en eventuell kommande plan. Utbildningsförvaltningen ser ett behov av att arbeta vidare med insatsen internt.

2.2.2 Insatsområde 2: Infrastruktur för barnkulturstaden Göteborg

Insats 3: Samverkan för barn- och ungkultur i närområdet

- » Ansvariga nämnder: socialnämnderna sydväst, Hisingen, nordost samt centrum, grundskolenämnden, förskolenämnden, utbildningsnämnden, idrotts- och föreningsnämnden och kulturnämnden.

Beskrivning av insatsen

Enligt planen ska en samverkansgrupp för barn- och ungkultur i närområdet finnas. Den bör utformas utifrån lokala behov och förutsättningar. Samverkansgruppen ska organiseras med representation från föreningsliv, civilsamhälle och andra externa parter och aktörer i närområdet. Samverkansgruppen ska finnas representerad i stadens barn- och ungkulturstrategiska grupp och fungera som en samverkanspart enligt insats 4. Representationen där ska definieras med tydligt mandat och med ansvar för spridning i stadsdelen.

Vad genomfördes och vilka effekter fick det?

Under den största delen av planens framtagandeperiod fanns ingen lokal förankring i kulturförvaltningen, då folkbiblioteken fortfarande var organiserade i stadsdelsförvaltningarna. Frågan om att driva ett aktivt arbete i närområden var således ny för organisationen. Först i april 2019 överfördes ansvaret för folkbibliotek i staden från stadsdelsnämnderna till kulturnämnden.

Kulturförvaltningen ansvarade för att skapa och arrangera de nya lokala samverkansforumen. Inledningsvis genomfördes möten för barn- och ungkulturen i närområdet. Många av de nyckelpersoner som var med i grupperna hade dock inte möjlighet att delta på mötena i särskilt stor utsträckning. Då det i många fall var avdelningschefer för stora organisationer fanns många andra frågor som behövde prioriteras högre och arbetet ledde inte framåt. Arbetet med insatsen pågick under ungefär halva planperioden, fram till slutet av 2021, innan det avbröts efter beslut i kulturförvaltningens ledningsgrupp. Sannolikt ledde insatsen inte till några bestående effekter.

Flera förvaltningar lyfter behovet av samverkan kring insatser i närområdet och potentialen att bygga vidare på de nyinrättade samverkansstrukturer som etablerats inom stadsområdena.

Insats 4: Tillsätta en staden-gemensam barn- och ungekulturstrategisk grupp

- » Ansvarig nämnd: kulturnämnden.
- » Stödjande nämnder: grundskolenämnden, förskolenämnden, utbildningsnämnden, idrotts- och föreningsnämnden, socialnämnderna sydväst, Hisingen, nordost samt centrum, stadsbyggnadsnämnden, stadsmiljönämnden, stadsfastighetsnämnden samt nämnden för funktionsstöd.

Beskrivning av insatsen

Enligt planen ska staden tillsätta en organisatoriskt staden-gemensam barn- och ungekulturstrategisk grupp som koordinerar och omhändertar övergripande strategiska frågor inom barn- och ungekulturområdet. Gruppen ska utgöras av representanter från skolförvaltningarna, de geografiskt indelade socialförvaltningarna, idrotts- och föreningsförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen samt kulturförvaltningens olika avdelningar. Gruppen ska även koppla till sig, tillfälligt eller permanent, representanter från andra förvaltningar, organisationer eller satsningar utifrån behov.

Den barn- och ungekulturstrategiska gruppen ska ansvara för samordning och samverkan kring strategisk utveckling enligt insatserna i denna plan. Gruppen ska ha ett långsiktigt ansvar för att identifiera hinder och möjligheter, samt samverka för att genomföra åtgärder. Den ska även fungera som remissinstans och motpart i staden-övergripande frågor i relation till regionala, nationella och internationella aktörer.

Vad genomfördes och vilka effekter fick det?

Insatsen omhändertogs från planens antagande och fram till slutet av 2021, det vill säga knappt två år. Gruppen bestod av avdelningschefer, enhetschefer och utvecklingsledare från de olika förvaltningarna. Ett första möte hölls strax innan covid-19-pandemin slog till. Mötet upplevdes positivt av deltagarna, det fanns ett engagemang och en vilja i gruppen. Deltagarna såg en potential till överhörning och synliggörande av varandras verksamheter. Till följd av pandemin behövde möten ställas in eller ställas om till digitala möten, det fanns ett personalbortfall och det var svårt att hitta nya mötestider. Så småningom ersattes den positiva känslan av en trötthet. Vissa hade träffats i andra forum i närtid och det var en låg framdrift i arbetet. Gruppen upplevdes som spretig och det var bara några representanter som brukade delta på mötena. Insatsen avbröts i december 2021 efter beslut i kulturförvaltningens ledningsgrupp.

I intervjuerna har olika förvaltningar lyft att initiativet fungerade väl till en början men att kulturförvaltningen hade behövt driva arbetet tydligare framåt. Några lyfter att gruppen inte var särskilt aktiv och att det främst var

kulturdata på karta och KuBo som diskuterades på mötena. Syftet med gruppen har upplevts som otydligt och det fanns en blandning av tjänstepersoner med olika mandat.

Respondenter från kulturförvaltningen ser att frågan om gruppens sammansättning innebar en avvägning. Det finns ett värde och ett behov av att ha med verksamhetsnära funktioner, samtidigt som det är svårt för personer utan mandat och budgetansvar att driva ett arbete framåt. Med högt uppsatta chefer finns mandatet, men med stora ansvarsområden innebär det samtidigt en risk att andra möten och frågor prioriteras högre. För att kunna nå en framdrift krävs det att mötena prioriteras av deltagarna.

Flera av intervjupersonerna lyfter att det varit svårt att etablera ett nytt samverkansforum under de senaste åren, dels utifrån pandemin, dels utifrån de stora omorganisationerna som skett i staden. Flera av de inblandade förvaltningarna har varit upptagna med att hitta sina interna roller och uppdrag under planperioden, något som har prioriterats över den externa stadsövergripande samverkan.

I samband med att stadsdelsnämnderna upphörde vid årsskiftet 2020/2021 överfördes ansvaret för kulturskolan till grundskolenämnden, vilket alltså var mitt under den två-årsperiod då den barn- och ungkulturstrategiska gruppen verkade. Kulturskolan har upplevt en avsaknad av representation i gruppen. Under planens framtagande pågick en utredning om en möjlig omorganisation av stadsdelsnämnderna men det fanns inget beslut, därför pågick planeringen av insatser utifrån den befintliga organisationen. Tanken var då att stadsdelsförvaltningarna skulle ha runt tio representanter i den barn- och ungkulturstrategiska gruppen, såväl från kulturskola som folkbibliotek och fritidsverksamhet. När kulturskolan istället organiserades under grundskoleförvaltningen skulle en och samma person representera såväl verksamheterna Kultur i skola som Kulturskolan och Skapande skola, något som blev svårt i praktiken.

Det fanns också ursprungligen en intention att det inte behövde vara högre chefer som var del av gruppen, utan operativa tjänstepersoner med representation från olika stadsdelar och verksamheter. Efter omorganisationerna blev det ändå högre chefer som var del av gruppen, eftersom de nya förvaltningarnas nätverk och linjeorganisation inte bedömdes vara tillräckligt mogna för att information ska spridas runt i organisationen.

Insatsen kan ha haft mindre positiva effekter i uppstartsfasen tack vare den överhörning som skedde mellan förvaltningarna, men den bedöms inte ha bidragit till några långsiktiga positiva effekter.

Insats 5: Tillsätta en processledning för barn- och ungkulturstrategisk grupp

» Ansvarig nämnd: kulturnämnden.

Beskrivning av insatsen

För att den staden-gemensamma barn- och ungekulturstategiska gruppen ska kunna driva frågor framåt krävs processledning för beredning och samordning av frågor samt representation i externa sammanhang som gynnar barn- och ungekulturens utveckling i staden. Processledningens uppgift är att medverka till ett fungerande samspel såväl inom den strategiska gruppen som mellan den och andra nätverk eller aktörer för barn- och ungekultur.

Processledningen bidrar till kontinuitet i gruppens arbete, utveckling mot beslutade mål och strategisk kommunikation. I de fall då beslut krävs i linjeorganisationen ska processledningen föra in frågor till rätt beslutsnivå och instans i staden.

Vad genomfördes och vilka effekter fick det?

Eftersom inrättandet av en barn- och ungekulturstategisk grupp inte genomfördes som planerat har följaktligen inte processledningen heller realiserats. Insatsen kan inte betraktas ha fått några effekter.

Respondenter från förskoleförvaltningen lyfter att tanken var god och att en processledning skulle innebära att arbetet kring barn och unga skulle bedrivas på en hög nivå. En representant från socialförvaltningen nordost lyfter också behovet av processtöd och metodik, framför allt i de processer som kräver ett stadsövergripande samarbete. Att bedriva samverkansforum utan ett processtänk innebär annars en risk att representanterna bara redovisar vad som görs i olika förvaltningar och utifrån olika initiativ separat. Med en metodik med fokus på processer kan resurser och kompetenser enklare samnyttjas så att arbetet leder hela vägen till barn och unga i staden.

2.2.3 Insatsområde 3: Strategisk utveckling

Insats 6: Kulturdata på karta

- » Ansvariga nämnder: stadsbyggnadsnämnden och kulturnämnden.
- » Stödjande nämnder: grundskolenämnden, förskolenämnden, utbildningsnämnden, idrotts- och föreningsnämnden, socialnämnderna sydväst, Hisingen, nordost samt centrum, stadsbyggnadsnämnden, stadsmiljönämnden, stadsfastighetsnämnden och nämnden för funktionsstöd, samt avstämning med intraservice.

Beskrivning av insatsen

Genom att tillsammans utveckla kulturdata på karta får staden en gemensam kunskapsbas där kulturvärden demonstreras och illustreras ur ett geografiskt perspektiv. Samordning av statistik, som finns i spridd i olika verksamheter, ger kunskap som underlättar planering och prioriteringar för en kulturellt hållbar och jämlik stad.

Behovet av kartfunktion behöver utredas, stämmas av och samordnas med behov som andra program, planer och insatser identifierat. Arbetet drivs av kulturnämnden tillsammans med stadsbyggnadsnämnden samt samordnas med andra relevanta nämnder. Insatsen ska genomföras i två steg:

1. Behovsanalys och utredning med förslag på insatser och ansvarsfördelning
2. Genomförande i samverkan med andra nämnder

Vad genomfördes och vilka effekter fick det?

Insatsen har genomförts och prioriterats under planperioden. Under hösten 2023 kommer en prototyp för specifikt barn- och ungekultur på karta. Det har skett en utveckling, om än långsamt. Det har inte börjat göras analyser av de kartor som tagits fram ännu, men det är planen framåt. Genom KuBo har system kopplade till elevdata kunnat integreras. Tidigare gick det bara att se antal barn/besök per stadsdel, men nu går det att se vilka skolor som är aktiva och vilka som inte är det. Insatsen kommer att tas vidare inom ramen för Göteborgs Stads plan för kulturprogrammet 2023–2026 (KF 2023-03-23 § 14).

I ett inledande kartläggningsarbete ringade kulturförvaltningen in vilken statistik som behövdes. Det fanns ingen brist på vad som önskades följa upp utan problemet var snarare att avgränsa. För att förenkla arbetet beslutades att använda befintlig statistik istället för att ta fram egen statistik. I arbetet med att föra in statistik från varierande underlag märktes det tidigt att det tar mycket tid att föra över uppgifterna manuellt till geodataavdelningen på dåvarande stadsbyggnadskontoret. Det togs därför ett inriktningsbeslut att istället ändra systemen som statistiken rapporteras in i, vilket skapar möjligheter till automatisering på sikt och undviker onödig handpåläggning.

Representanter på kulturförvaltningen ser att organisationen under de senaste åren i allt större utsträckning sett värdet av statistiska underlag. Till följd av att insatsen funnits med i barn- och ungekulturplanen har insatsen prioriterats och planen har använts som en hävstång för detta. Det förvaltningsinterna arbetet har kunnat drivas på, behov har kommit till ytan och det sker ett strukturerat arbete i frågan.

Respondenter på förskoleförvaltningen lyfter en generell risk vad gäller statistik och kartläggningar, då staden ibland arbetar för långsamt. Barn och unga kan snabbt vara inne på andra spår och de uppgifter som samlas in blir inaktuella.

Representanter från grundskoleförvaltningen ser behov av omfattande IT-stöd för att möjliggöra att det finns uppdaterade kulturdata på karta. Datan behöver kunna hanteras genom en automatisk överföring. De lyfter också vikten av att ta hänsyn till barn och ungas personuppgiftshantering. Tjänstepersonerna anser också att en mer grundlig behovsanalys borde ha genomförts innan insatsen inleddes, för att bedöma dels vilken information medborgarna önskar kunna ta del av, dels vilken information staden behöver samla in för att kunna genomföra sitt analys- och utvecklingsarbete. De ser en risk i att det kanske inte är den information som lyfts in i systemet som är den mest relevanta.

Insats 7: Metodutveckling

- » Ansvariga nämnder: grundskolenämnden, förskolenämnden, utbildningsnämnden, idrotts- och föreningsnämnden, socialnämnderna sydväst, Hisingen, nordost samt centrum, stadsbyggnadsnämnden, stadsfastighetsnämnden och nämnden för funktionsstöd.

Beskrivning av insatsen

Den barn- och ungkulturstrategiska gruppen ska utbyta erfarenheter, kunskap och metoder samt delge exempel från ordinarie omvärldsbevakning. Goda exempel och fungerande metoder ska spridas och implementeras i fler verksamheter och stadsdelar. Behovet av fortbildning och kunskapsutbyte inom stadens barn- och ungculturella verksamheter ska inventeras.

Metoder som provas, utvecklas och sprids genom den barn- och ungkulturstrategiska gruppen ska kopplas till barn och ungas rätt till konst och kultur. Perspektiven för, av och med barn och unga ska appliceras på metodutvecklingen. Samverkan med högskola och universitet kan bidra väsentligt i arbetet att såväl följa och utvärdera befintliga metoder som att utveckla nya.

Vad genomfördes och vilka effekter fick det?

Insatsen har inte påbörjats. Den ursprungliga planen var att inleda arbetet med den barn- och ungkulturstrategiska gruppen och samverkansgrupperna i närområdet, och att den strategiska utvecklingen i insats 7 och 8 skulle följa därefter. Då de tidigare insatserna avbröts inleddes inte heller de efterföljande planerna. Metodutveckling sker på kulturförvaltningen men inte i egenskap av aktiviteter kopplade till arbetet med barn- och ungculturen.

Insats 8: Konstutsutveckling

- » Ansvarig nämnd: kulturnämnden.
- » Stödjande nämnder: alla stadens nämnder och styrelser.

Beskrivning av insatsen

Olika konst- och kulturområden har olika förutsättningar att nå ut till barn och unga. Insatser behöver därför se ut på olika sätt för att förmedling och utveckling ska kunna äga rum. Då nya konstformer och uttryck uppstår kontinuerligt, särskilt bland unga utövare, ska staden ha en beredskap att möta behov på oväntade platser och i nya sammanhang samt uppmärksamma hur nya konstformer kan ges utrymme. En effektiv förmedling mellan kulturliv och barn och unga bidrar till ändamålsenlig resursanvändning, vilket långsiktigt gynnar förutsättningar för konstutsutveckling. Det behövs olika slags resurser för kulturskapare för att få utrymme för konstutsutveckling, till exempel i form av tillgång till lokaler, samarbeten eller stöd, som staden kan bidra med.

Barn och unga ska erbjudas möjligheter att ta del av och pröva olika konstformer. I samband med översyner av konstområden ska barnperspektiv och barns perspektiv beaktas, för att identifiera behov i syfte att stärka barn och ungas rättigheter till konst och kultur. Detsamma gäller vid fördelningen av kulturstöd till det fria kulturlivet som enligt riktlinjerna särskilt ska beakta barn och ungas behov. Särskilda utvecklingsinsatser kan behövas för specifika konstområden för att stärka strukturer i relation till barn och unga.

Vad genomfördes och vilka effekter fick det?

Insatsen har inte påbörjats. Den ursprungliga planen var att inleda arbetet med den barn- och ungekulturstrategiska gruppen och samverkansgrupperna i närområdet, och att den strategiska utvecklingen i insats 7 och 8 skulle följa därefter. Då de tidigare insatserna avbröts inleddes inte heller de efterföljande planerna. Konstutsutveckling sker på kulturförvaltningen men inte i egenskap av aktiviteter kopplade till arbetet med barn- och ungekulturplanen.

3 Utvärdering av planen

I kapitel 3, utvärdering av planen, kommer vissa områden och teman att belysas med utgångspunkt i intervjupersonernas svar. Det handlar om planens genomslag, planens syfte och inriktning, planens innehåll, planens styrning samt planens framtagande.

3.1 Planens genomslag

Det finns en låg kännedom om planen i staden

Majoriteten av intervjupersonerna uppger att planen inte är levandegjord i verksamheterna. Det finns överlag en låg kännedom om planen i förvaltningarna. Det är främst de som arbetar nära frågorna som känner till planens existens och innehåll.

Ett flertal respondenter menar att detta beror på generella svårigheter att navigera i stadens styrmiljö, då det finns många stadsövergripande planer och program. Flera ser barnrättsplanen som ett mer relevant styrdokument som angränsar till samma frågor. Styrdokumentens intentioner och insatser upplevs i många fall gå in i varandra, vilket gör det svårt att bedöma vilka effekter som går att härleda till vilket styrdokument. Det sker indirekt mycket arbete med barn och ungas kulturutövande och kulturtillgång, inte minst utifrån en ansats om att skapa en meningsfull fritid, men arbetet som görs kopplas sällan samman med barn- och ungekulturplanen. Att barnkonventionen blev lag 2022 belyste också frågan om barnrätt, vilket skapade en ökad medvetenhet och ett förstärkt arbete kring barn och unga i många verksamheter.

Ett par intervjupersoner lyfter också att planen inte har kommunicerats och marknadsförts i särskilt stor utsträckning, varken internt i kulturförvaltningen eller i relation till resten av stadens förvaltningar.

Att planen finns har ett värde, men planen har en liten vikt i staden

Flera av de respondenter som arbetar direkt med kultur lyfter värdet av att barn- och ungekulturplanen överhuvudtaget finns, då den kan åberopas i olika sammanhang och användas som en hävstång i arbetet kring barn- och ungekultur. Det blir ett sätt att skapa mandat och gehör för området.

Det kan till exempel handla om skolförvaltningarnas arbete med att förmedla kultur i skolorna. Vissa styrande dokument har potential att utgöra en påtryckningsfaktor mot rektorer, politiker och ledning. I konkurrens med andra angelägna frågor tenderar kulturarbetet i skolorna annars att prioriteras ned. Flera av intervjupersonerna menar att planen har saknat en tillräcklig dignitet för att utgöra det påtryckningsmedel som behövs, vilket gjort det svårare att motivera vikten av att prioritera barn- och ungekulturen. Bland möjliga förklaringar till detta ser skolförvaltningarna att det saknas tydliga ska-krav i planen. Därtill står det

i kommunfullmäktiges slutliga beslutsformulering att genomförandet ska ske i den takt som berörda nämnder bedömer vara möjlig. Denna formulering skapar utrymme för prioritering av andra frågor.

I frågan om huruvida andra förvaltningars budget eller verksamhetsplanering påverkats av planen på något sätt kan ingen av respondenterna se att så har skett. En respondent uppger att idrotts- och föreningsförvaltningen till följd av planen fick ett något större fokus på kulturaktiviteter inom föreningslivet. Vid byggande av anläggningar kom kulturperspektivet in, till exempel genom att ljudanläggningar installerades vilket möjliggjorde för fler kulturevenemang. Planen upplevdes samtidigt leda till en relativt marginell påverkan, och det handlade inte om någon stadsgemensam förflyttning. Det har inom många verksamheter bedrivits kulturaktiviteter och insatser under planperioden, men de bedöms inte vara ett resultat av ett aktivt arbete med planen.

Flera omorganisationer och pandemin har försvårat arbetets verkan

Majoriteten av de intervjuade delar en bild av att det finns försvårande omständigheter under planperioden som inneburit att arbetet inte kunnat bedrivas som tänkt. Det handlar främst om stadens omorganisationer och även effekterna av covid-19-pandemin.

Staden har genomfört ett flertal stora omorganisationer under de senaste åren. 2018 beslutade kommunfullmäktige att ansvaret för grundskola och förskola skulle överföras till två nybildade facknämnder: grundskolenämnden och förskolenämnden. I början av 2021 avvecklades stadsdelsnämnderna helt och sex nya nämnder tog över en stor del av ansvaret, däribland ansvar för fritidsverksamhet som lades på de stadsområdesindelade socialnämnderna. Viss verksamhet överfördes samtidigt till redan befintliga facknämnder, såsom kulturskolan som överfördes till grundskolenämnden. I början av 2023 omorganiserades därtill fem nämnder inom stadsutvecklingsområdet till fyra nya. Även internt i kulturförvaltningen har flera omorganisationer skett. Ansvaret för stadens folkbibliotek tilldelades kulturnämnden 2019, och 2021 tillkom ansvar för kulturhusen.

Då en stor del av planens innehåll handlat om att skapa en struktur för förvaltningsövergripande samverkan och gemensamt arbete ser många av intervjupersonerna att omorganisationerna har legat dåligt i tiden för arbetet med barn- och ungekulturplanen. De flesta av de förvaltningar och verksamheter som direkt arbetar med barn- och ungekultur har på olika sätt varit inblandade i omorganisationerna. Några av respondenterna lyfter att verksamheter efter en omorganisation behövt hålla ett internt fokus för att hitta sin roll och sitt uppdrag i det inledande skedet. Att vara del av nya samverkansforum och driva ett arbete framåt kan vara svårt om ens mandat och uppdrag ännu inte är tydligt.

Som beskrivits i avsnitt 2.2.2 om insats 4, den barn- och ungekulturstrategiska gruppen, så var utgångspunkten när planen togs fram

den tidigare organiseringen i staden, där en stor del av kultur- och fritidsarbetet bedrevs inom stadsdelsförvaltningarna. Intentionen när planen skrevs fram var att det inte skulle behöva vara högre chefer som var del av barn- och ungkulturgruppen, utan att det kunde vara operativa tjänstepersoner från olika stadsdelar och olika verksamheter. I och med omorganisationerna blev det ändå chefer på framför allt avdelningsnivå som var del av gruppen. På ett sätt sågs det som en styrka, då cheferna hade ett tydligt mandat och budgetansvar, men å andra sidan blev det svårare att säkerställa att information spreds i respektive förvaltning till de verksamhetsnära funktionerna. I slutändan fallerade planens samverkansstruktur och då den till stor del utgjorde grundstommen i arbetet blev det svårt att slutföra resten av planens insatser.

En av intervjupersonerna lyfter det faktum att staden trots omorganisationerna lyckats hålla styrfart i vissa av stadens gemensamma frågor, men att kultur inte är en av dem. En annan respondent ser att en välfungerande plan skulle kunna understödja arbetet och påvisa ytor där stadens förvaltningar behöver samarbeta, men att barn- och ungkulturplanen inte har skapat sådana förutsättningar.

Några av intervjupersonerna lyfter också covid-19-pandemin som en försvårande faktor för genomförandet av planen. Planen antogs av kommunfullmäktige i april 2020, det vill säga kort efter pandemins utbrott. Stora delar av kulturlivet stängdes ner, vilket innebar att vissa delar av planen varit svåra att arbeta med. Pandemin innebar också en omställning till ett digitalt arbetssätt, vilket bidrog till en stapplande uppstart i de nya samverkansforumen inom barn- och ungkulturarbetet. Därtill medförde pandemin ett personalbortfall av vissa nyckelpersoner.

Kulturförvaltningen upplevs inte ha drivit frågan i staden

Några förvaltningar menar att kulturförvaltningen inte har drivit på frågan om barn- och ungkultur tillräckligt i staden. En representant på en socialförvaltning ser att det skulle behövas en större draghjälp från kulturförvaltningen i frågorna kring barn- och ungkultur, till följd av den stora mängd planer och program som finns i staden. Respondenten menar att ett tydligare processtänk i hur ett gemensamt uppdrag ska omhändertas hade gjort det enklare att hitta ett fungerande arbetssätt. Utan sådana förutsättningar på plats krävs istället att en engagerad chef eller medarbetare tar initiativ och intar en ledarroll i arbetet, något som i det här fallet inte har skett. Arbetet blir på så vis till stor del beroende av enskilda medarbetares drivkraft och förmåga att engagera andra förvaltningar.

3.2 Planens syfte och inriktning

Planen har ett tydligt barnrättighetsfokus och dockar an till andra styrdokument

Respondenter från flera förvaltningar upplever att planen har ett tydligt och starkt fokus på barns rättigheter, inte minst i klargörandet av stadens inriktning på arbetet i relation till barnets rättigheter. Planen upplevs vara tydligt sammanlänkad med bestämmelserna i barnkonventionen och stadens arbete genom barnrättsplanen.

Några intervjupersoner lyfter också att planen knyter an väl till andra relaterade styrdokument i staden, så som programmet för en jämlik stad och kulturprogrammet.

Sammankopplingen mellan kultur och fritid saknas i staden

Respondenter från socialförvaltningarna och idrotts- och föreningsförvaltningen upplever inte att området barn- och ungekultur träffar dem och deras uppdrag direkt, utan snarare indirekt genom frågan om barn och ungas möjlighet till en meningsfull fritid. En representant från socialförvaltningen centrum lyfter att deras arbete med kultur till stor del handlar om att kultur utgör ett medel för att uppnå en meningsfull fritid. Även om konst och kultur har ett egenvärde är kultur för kulturens skull en målbild som befinner sig längre ifrån socialförvaltningarnas arbete och uppdrag. Även representanten från socialförvaltningen nordost ser att formuleringar så som ”tillgång till konst” upplevs vara långt ifrån deras uppdrag. De ser att det vore gynnsamt med en breddad gemensam målbild för hela staden att förhålla sig till, där barn- och ungekulturen blir en del av ett större sammanhang. Det skulle också innebära en lägre målträngsel.

Intervjupersonen från socialförvaltningen nordost lyfter också vikten av att bredda begreppen kultur och fritid så att de i större utsträckning möts. I fritid finns mycket kultur och i kultur finns mycket fritid. Respondenten ser att mycket av det gemensamma och ihopkopplade kultur- och fritidsarbetet har tappats efter omorganisationen. Som stadsdelsförvaltningar fanns en större tydlighet om att kultur- och fritidsverksamheterna kan samarbeta. Nu finns inga tydliga direktiv, till exempel i nämndernas reglementen, som slår fast att fackförvaltningarna ska arbeta med kulturfrågor. Det innebär att analys och helhetstänk tappas gällande barn och unga, inklusive kultur på fritiden för barn och unga. I socialförvaltningarna talas det mer om fritid än om kultur, även om det i många fall kan vara samma sak.

En bred eller snäv syftesformulering gör skillnad

Representanter för kulturskolan ställer sig frågande till planens syftesformulering, det vill säga ”Planen konkretiserar aktiviteter som syftar till att ge en ökad och likvärdig tillgång till kultur av hög kvalitet för stadens alla barn och unga 0–18 år.” Det handlar framför allt om formuleringen ”kultur av hög kvalitet” och hur detta ska förstås.

Kulturskolan saknar en problematisering av formuleringen och upplever att den har varit svår att förhålla sig till. I planens utgångspunkter beskrivs ett bredare anslag med utgångspunkt i sju rättigheter för barn och unga. I planens målformulering finns också en mer övergripande ansats där det framgår att tillgången till konst och kultur ska vara såväl *för* som *av* och *med* barn och unga. Huruvida en barn- och ungekulturplan har en snävare inriktning som handlar om att säkerställa en tillgång till professionell konst och kultur eller om det även inkluderar till exempel amatör- och fritidsverksamhet har påverkan på vilka verksamheter som träffas av planen.

3.3 Planens innehåll

Planens innehåll har i stort upplevts relevant

Flera respondenter menar att planens innehåll och insatser i sig är bra, men att det finns andra aspekter som spelat in och gjort att arbetet inte varit tillräckligt verksamt. En intervjuperson ser att planens områden är bra och relevanta, men att problemet mer handlar om arbetsstrukturen. En annan intervjuperson ser att planen är bra och att det är en viktig förtjänst att den pekar ut ansvar och roller. Målsättningen i planen och dess indelningar betraktas av samma respondent vara fortsatt relevanta.

Kulturförmedlingen i kommunala skolor har stärkts, medan den brister i fristående skolor

Flera respondenter ser att insats 1 och 2, som handlar om förmedling av konst och kultur i skolor, har varit viktiga insatser som stärkt arbetet. En intervjuperson på kulturförvaltningen ser att planen har befast och bekräftat de tidigare nätverken gällande kultur i förskola respektive grundskola från den tidigare stadsdelsorganiseringen.

Flera intervjupersoner lyfter det faktum att det saknas sätt att garantera kulturförmedling till de elever som går i fristående skolor. Planen omfattar alla barn och unga i Göteborg, oavsett skolform och huvudman. Samtidigt ansvarar skolnämnderna enbart för förmedling av konst och kultur till de kommunala skolorna. En del av ansvaret faller tillbaka på kulturnämnden. Idag blir det upp till de enskilda friskolorna att förmedla kultur. Det skulle behövas ett system som säkerställer att barn och unga som går på friskolor får ta del av konst och kultur på samma villkor som barn och unga på kommunala skolor.

Därtill finns problematiken i att det genom KuBo är enskilda pedagoger som bokar in skolklasser på kulturarrangemang. Huruvida en elev får ta del av kulturupplevelser under skoltid blir därmed beroende av enskilda pedagogers och rektorers engagemang och prioriteringar. Som upplägget ser ut idag kan enheterna som arbetar med kulturförmedling i skolförvaltningarna arbeta med uppföljning och marknadsföring, men inte fullt ut säkerställa en jämlikhet i fördelningen av kulturupplevelser.

Planen saknar inriktning för kultur på fritiden

Några intervjupersoner har lyft frågan om att det saknas insatser som handlar om förmedling av kultur på fritiden. I synnerhet ser kulturskolan att deras verksamhet är osynlig i planen. De menar att kulturskolans roll som lokal kulturaktör, institution och samverkanspart inte lyfts eller synliggörs i planen. Det finns ett större fokus på förmedlingen av kultur under skoltid.

Det är svårt att skapa nya strukturer för samverkan

När det gäller insatserna 3 och 4, som handlar om att bygga upp samverkansstrukturer för närområde respektive en stadsövergripande strategisk grupp, ser flera intervjupersoner att det är svårt att etablera nya samverkansforum. De menar att det vore bättre att ha använt sig av befintliga samverkansforum och lyfta in barn- och ungdokumentfrågorna där. Att implementeringen av de nya samverkansforumen skedde i samma skede som omorganisationerna innebär än sämre förutsättningar att skapa en fungerande arbetsstruktur.

Insatser kopplade till stadsutvecklingen skulle kunna utvecklas

För att ytterligare involvera staden i olika bemärkelser ser en respondent på exploateringsförvaltningen en potential att sammankoppla stadsutveckling och kulturplanering i en högre utsträckning. Det kan till exempel handla om barns rätt till kultur på allmänna platser och i befintliga miljöer. Till exempel går det att skapa platser i utemiljöer för att uppmuntra till konst och kultur, vilka sedan skulle kunna vinklas till olika målgrupper såsom barn och unga. Ofta finns ett fokus på nybyggnation, men det finns också mycket som kan göras i den befintliga staden.

Stadsutvecklingsorganisationen jobbar idag med tillfällig aktivering av platser, till exempel i form av sommartorg. Stadsmiljöförvaltningen har arbetat med "Flygande mattan", där bibliotek och annan verksamhet temporärt flyttat ut sin verksamhet. Det blir ett sätt att både aktivera ett torg och tillgängliggöra kultur till fler som kanske inte alltid tar sig in i de ordinarie fysiska lokalerna.

3.4 Planens styrning

Planen upplevs både konkret och abstrakt

Det finns en variation i hur planen har upplevts när det gäller dess abstraktionsnivå. Ett par respondenter ser att planen i vissa delar upplevts övergripande, i andra delar detaljerad. En respondent ser att planen varit stel och inte formbar utifrån förändringar i omvärlden. En respondent menar att planen försöker greppa över många delar och en annan att planen är väl ambitiös.

Planen saknar en beskrivning av hur uppföljning ska ske

Flera respondenter ser brister kopplade till planens uppföljning. I planen anges att kulturförvaltningen ska följa upp planarbetet inom ordinarie uppföljning. Resultatet av uppföljningen ska enligt beskrivningen rapporteras årligen till kulturnämnden i samband med årsrapport. Enligt planen ansvarar kulturnämnden för att uppföljningen sker och involverar andra nämnder som är representerade i den barn- och ungekulturstrategiska gruppen i uppföljningsprocessen. Den årliga uppföljningen har inte genomförts som planerat, utan uppföljning sker först i samband med denna rapport.

Flera respondenter menar att det skulle behövas ett mer aktivt arbete med uppföljning för att säkerställa att insatser genomförs inom ramen för arbetet. Barnbokslutet lyfts fram som ett positivt exempel på ett arbetssätt som sätter viss press på respektive nämnd att genomföra åtgärder utifrån barnrättsplanen, då nämnderna årligen ska redovisa vilka insatser som har genomförts.

I planen saknas också indikatorer och nyckeltal för att kunna mäta måluppfyllelsen. Det gör det svårt att bedöma huruvida en förflyttning har nåtts i relation till målen, vilket försvårar uppföljningsarbetet.

En respondent anser att det är positivt att uppföljningen i detta fall sker i intervju- och dialogform. Respondenten menar att det är enklare för förvaltningarna att hantera och att det inte skapar lika mycket administration.

Planen saknar en beskrivning av ansvar och roller

En av respondenterna menar att det finns ett otydligt ansvar för de olika rollerna. I planens insatser anges vilka nämnder som är ansvariga för en viss insats respektive stödjande för en viss insats. Det finns ingen beskrivning av vad det innebär att vara ansvarig respektive stödjande nämnd.

En respondent i kulturförvaltningen menar att förvaltningen haft svårt att sortera att kulturnämnden såväl har ett samordnande och uppföljande uppdrag som ett operativt verksamhetsansvar i planen. Arbetet har inte hanterats utifrån de båda delarna och det har därför varit svårt att hitta ett fungerande arbetssätt.

Styrmiljön gör det svårt att omhänderta uppdrag från styrdokument

En representant från grundskoleförvaltningen ser att det finns ett generellt problem i staden när kommunfullmäktige genom planer och program tilldelar ansvar för insatser på olika nämnder, något som bland annat upplevts i barn- och ungekulturplanen. I och med att skolor redan styrs av läroplanen, skollagen, nämndens reglemente och budget blir det svårt när ytterligare uppdrag och inriktningar kommer in från till exempel planer och program. Representanten menar att det vore bättre att kulturuppdraget

tydliggörs direkt hos grundskolenämnden genom till exempel reglemente eller budgetunderlag, så att det inte hanteras vid sidan av. Ett uppdrag eller ansvar som handlar om kultur som ska förmedlas under skoltid i grundskolan skulle i det här fallet i praktiken kunna riktas direkt till grundskolenämnden.

3.5 Planens framtagande

Barn och unga var delvis delaktiga i framtagandet

I planens framtagande lyfter flera respondenter att barn och unga borde ha involverats i en större utsträckning. Ungdomsfullmäktige, som består av barn och unga mellan 12–19 år, var delaktiga i dialoger och som remissinstans. Tjänstepersonen på stadsledningskontoret som arbetar med ungdomsfullmäktige upplevde att processen och återkopplingen fungerade väl och att framtagandet i det avseendet var ambitiöst.

Det saknas dock en delaktighet hos barn under 12 år, något flera respondenter ser borde ha skett.

Framtagandet av planen präglades av omorganisationer och personalomsättning

När planen togs fram var det den kulturstrategiska avdelningen som ansvarade för framtagandet av planen. Avdelningen ombildades först till en av tre enheter på en större avdelning, och sedan till en av fem enheter på den nuvarande avdelningen kultur- och samhällsutveckling.

Under framtagandet av planen var ett flertal tjänstepersoner involverade och i olika skeden ansvariga för framtagandet av planen. Respondenter på kulturförvaltningen ser att förarbetet var långt och med en hög personalomsättning. Det har också funnits en viss omsättning av chefer, vilka har gett en riktning åt arbetet men sedan slutat kort därpå. Detta har försvårat arbetets framdrift, då förväntningarna varit otydliga och uppbackningen liten. Det upplevdes råda en tids- och resursbrist, då flera olika projekt i samma skede skulle redovisas till politiken.

Kulturförvaltningens barnkulturkonsulenter, som är organiserade under enheten för kulturstöd, har ställt sig frågande till varför de inte involverades i framtagandet av planen.

4 Framtid

I följande kapitel kommer först en omvärldsbevakning att redovisas, följt av en sammanställning av identifierade behov i staden. Olika möjliga styrningsalternativ kommer därefter att presenteras. Rapporten avslutas med slutsatser och framåtsyftande förslag.

4.1 Omvärldsbevakning

I följande avsnitt redovisas en översiktlig omvärldsbevakning av hur barn- och ungkulturarbetet genomförs i andra kommuner. Det handlar framför allt om hur arbetet i Malmö stad och Stockholm stad bedrivs, men också hur övriga kommuner i Göteborgsregionen arbetar i området.

Göteborgsregionen

Av Göteborgsregionens tretton medlemskommuner har nästintill alla någon form av barnkulturplan och samtliga utom en kommun tar del av det regionala arrangörstödet.

Vissa av kommunerna arbetar med en kulturgaranti under skoltid, till exempel Mölndal, Kungälv, Öckerö och Tjörns kommuner. Dessa kulturgarantier innebär att varje elev i grundskolan ska få del av minst en kulturupplevelse under varje läsår. I Mölndals och Tjörns fall gäller kulturgarantin även under förskolan.

Stockholm stad

I Stockholms stads program Kultur i ögonhöjd tydliggörs stadens uppdrag och ansvar gällande barn- och ungkultur. Lokala handlingsplaner till programmet ska tas fram och varje berörd nämnd och bolagsstyrelse ska årligen följa upp sin verksamhet i respektive verksamhetsberättelse. I programmet redovisas fem mål för arbetet, hur målen mäts och vilka som är ansvariga. Programmet har därtill fyra tillhörande guider; en för förskolan, en för grundskolan, en för gymnasiet och en för fritiden. I guiderna finns konkreta förslag på hur verksamheter kan gå till väga för att tillhandahålla konst och kultur för barn och unga.

Staden har skapat egna mötesplatser och verktyg för att underlätta för förskolor och skolor att hitta i kulturutbudet och för att kulturlivet ska få kunskap om skolplanerna. Varje stadsdelsförvaltning har en kontaktperson för kulturen i förskolan, och vissa har även en kultursamordnare. Därtill finns kulturombud, vanligtvis förskolepersonal, men ibland biblioteksanställda. I grundskolan finns minst ett kulturombud på varje skola.

Stockholms stad har också en barnombudsman som ska driva på och stödja arbetet om att säkerställa barns rättigheter inom stadens verksamheter.

Malmö stad

Malmö stad har ingen separat barnkulturplan, utan arbetar i alla verksamheter utifrån mänskliga rättigheter och barnkonventionen. Kulturförvaltningen i Malmö stad har en tvärgående arbetsgrupp med mandat från ledningsgruppen som arbetar med frågan ur ett helhetsperspektiv. Barnrättsarbetet följs upp i ordinarie mål och styrning.⁴ Kulturnämnden har ett eget nämndmål för sitt barnrättsarbete, nämligen *Kulturell allemansrätt för stadens barn och unga*.

Kulturell allemansrätt handlar om att säkerställa alla barns och ungas rätt till kultur. Kulturförvaltningen arbetar både med kulturell allemansrätt på skoltid och på fritiden. På skoltid erbjuder kulturförvaltningen ett basutbud av kulturupplevelser till barn och unga i förskola, grundskola och gymnasium. Det säkerställer att alla barn och unga får minst en kulturupplevelse per år. Basutbudet bokas via ett särskilt bokningssystem, där transport med en kulturbuss ingår.

I arbetet med kulturell allemansrätt på skoltid så samarbetar kulturförvaltningen med skolförvaltningarna med målet att öka likvärdigheten för Malmös barn och unga att ta del av Malmös kulturutbud. I arbetet med kulturell allemansrätt på skoltid finns särskilda dialogförskolor och dialogskolor som säkerställer elevers delaktighet. Varje förskola och skola är delaktig som dialogpart under två till tre år. Ett arbete pågår för att inkludera fristående förskolor och skolor i arbetet.⁵

4.2 Identifierade behov

I följande avsnitt kommer olika framåtsyftande behov som identifierats under intervjuerna att lyftas fram. Det handlar bland annat om att formulera ett inkluderande syfte, att säkerställa barns och ungas inflytande, att skapa en tydlig styrning och att förbättra samverkan. Åtgärder som genomförs i staden bör också kunna lokalanpassas samt vara långsiktiga och tillräckligt resurssatta.

Tanken med avsnittet är att beskriva behoven utan att gå allt för långt in på möjliga lösningar. I avsnitt 4.3 diskuteras sedan möjliga styrningsalternativ för barn- och ungekulturarbetet och i avsnitt 4.4 följer slutsatser och förslag framåt.

De identifierade behoven redovisas nedan tematiskt.

För att involvera hela staden krävs ett inkluderande syfte

När det gäller syftesformuleringen för stadsövergripande samarbete i olika frågor visar resultatet av intervjuerna i den här rapporten att det finns behov av att formulera ett inkluderande syfte, för att stadens olika

⁴ E-post från kulturförvaltningen, Malmö stad mottaget 2023-11-13

⁵ Kulturell allemansrätt - Malmö stad (malmo.se). Hämtad 2023-11-20 [här](#).

verksamheter ska kunna se en relevans i arbetet och sammankoppla det med angränsande verksamhet.

Exempelvis kan en avgränsning som handlar om att syftet med barn- och ungekulturarbete bara handlar om att säkerställa rätten till kultur enbart för kulturen i sig riskera att medföra att vissa förvaltningar ser att området inte är direkt relevant för deras uppdrag. Ett breddat syfte, där det inte utesluts att kultur också kan utgöra ett medel för att bidra till en meningsfull fritid, har potential att öka relevansen i stadens förvaltningar. Detta utesluter naturligtvis inte att kulturnämnden fortsätter jobba internt utifrån det snävare syftet om kulturens egenvärde, vilket är ett direkt ansvar enligt nämndens reglemente. Barns rätt till kultur utgör också del av barnkonventionen.

Hos representanter på kulturförvaltningen lyfts frågan om hur styrningen av barn- och ungekultur kan anta ett tydligare hela-staden-perspektiv. Kommunfullmäktige är den instans som antar stadsövergripande styrdokument, och när ett sådant ska tas fram behöver relevansen utifrån ett stadengemensamt perspektiv vara tydligt utkristalliserat. Konst- och kulturspecifika frågor utgör arbetsområden för kulturnämnden snarare än kommunfullmäktige. Kulturförvaltningen jobbar redan aktivt med frågan om barn- och ungekultur utifrån ansvaret i kulturnämndens reglemente. Ett stadsövergripande styrdokument kan komma att ha en större betydelse för de nämnder som inte har ett lika direkt uppdrag gällande barn- och ungekultur som kulturnämnden.

Från Göteborgs Stads kulturprogram:

Lika viktigt som att underlätta och stödja barns och ungas egen kreativitet- och skaparlust är att ge dem möjlighet att komma i kontakt med och ta del av professionella konstupplevelser.

Kulturutövande kan bedrivas på en professionell, semiprofessionell eller amatörnivå. Det finns ett värde i att barn och unga kommer i kontakt med konst och kultur utifrån samtliga nivåer. En viktig barnrättslig princip för arbetet handlar om att säkerställa att arbetet och tillgången till konst och kultur sker för, av och med barn och unga. Arbetet i staden bedöms ha kommit längre när det gäller förmedlingen av kultur för barn och unga än med och av barn och unga. För att tillgodose barn och ungas rättigheter att själva delta i kulturlivet finns ett behov av att utveckla arbetet.

Respondenterna ser att det i syftesformuleringen av ett styrdokument behöver övervägas vilken rådighet staden har, utifrån de arenor och uppdrag olika förvaltningar ansvarar för. Dessutom behöver det övervägas huruvida tanken med styrningen är att slå vakt om det arbete som fungerar bra idag eller att lägga till nya insatser för de områden som brister. En respondent från socialförvaltningen nordost ser att staden ofta satsar på att göra mer av det den redan gör. Respondenten menar att det vore bättre att

identifiera och satsa på de målgrupper som till exempel inte tar del av stadens kulturutbud, i syfte att öka jämlikheten.

Barn och ungas inflytande behöver säkerställas

Barn och ungas möte med kultur sker under hela dagen, det vill säga såväl under skoltid som fritid. Mötet sker på olika arenor i staden som drivs av olika aktörer – till exempel i skolor, på bibliotek och kulturhus, på fritidsgårdar, på biografier eller på allmänna platser. För att kunna ta ett helhetsgrepp över området bör arbetet ha en tydlig utgångspunkt i barnets perspektiv och upplevelse. Respondenter från flera olika förvaltningar lyfter vikten av att stadens styrning av barn- och ungekulturarbetet behöver formuleras direkt utifrån målgruppens behov, dels för att säkerställa barn och ungas inflytande, dels för att säkerställa att arbetet verkligen gör skillnad för dem det är till för. Barn och unga bör vara involverade såväl i förarbete, genomförande och uppföljning av insatser.

Barnkonventionen tydliggör barns rätt att uttrycka sin mening och höras i frågor som rör barnet. Det finns ett behov av att skapa en systematik i arbetssätt och strukturer för att möjliggöra dialog mellan staden och dess barn och unga. Malmö stads upplägg med dialogförskolor och dialogskolor inom ramen för arbetet med barn- och ungekultur är ett exempel på ett arbetssätt. En av respondenterna från kulturförvaltningen ser att delaktighetsfrågan är stadsövergripande. Respondenten menar att det behöver skapas en systematik för stadens generella styrning, till exempel genom ett politiskt beredningsforum för barn- och unga-frågor. Idag reduceras delaktighetsfrågan till att enskilda verksamheter ska säkerställa att barn och unga finns med i planeringen, och respondenten ser att frågorna även behöver lyftas till en högre nivå.

Barn och unga är inte en enhetlig grupp, och för att säkerställa en bred representation behöver barn och unga med olika bakgrund och förutsättningar, i olika åldrar och från olika stadsdelar konsulteras i arbetet.

Styrningen bör vara tydlig och undvika målträngsel

Ett av de mest frekventa medskicken under intervjufasen handlar om att stadens styrmiljö upplevs svårarbetad. Utöver de ansvar som finns i nämndernas grunduppdrag, vilka synliggörs i reglementen, tillkommer styrning utifrån stadens budget och en stor mängd stadsövergripande styrdokument. Därtill finns lagar och förordningar att förhålla sig till, såväl generella som verksamhetsspecifika. Enskilda nämnder beslutar om uppdrag och verksamhetsplaner varje år. Det kan också finnas regionala, nationella eller internationella styrdokument och överenskommelser att förhålla sig till. Styrningen sker således från flera håll. Det upplevs av många respondenter vara svårt att få en överblick över styrningen, och det är inte alltid så att styrningen är harmoniserad.

Det pågår ett arbete i staden för att se över stadens styrande dokument och minska administrationen. Kommunfullmäktige beslutade i oktober om en

revidering av Göteborgs Stads riktlinje för styrande dokument (2023-10-12 § 17). Ändringarna som gjordes motiverades av behovet av att minska styrtyngden och uppföljningstrycket. I tjänsteutlåtandet till ärendet framgår att en allt för omfattande mängd styrande dokument i staden riskerar att bli svåröverskådligt och medför också risk för onödig byråkrati, ineffektivitet och ökade kostnader. De nya skrivningarna i riktlinjen för styrande dokument utgår från principer om restriktivitet, rimlighet och rådighet. Det handlar om att staden ska vara restriktiv såväl vad gäller mängden styrande dokument som till innehållet i form av antal mål, strategier och åtgärder. Styrdokumentens krav och målsättningarna ska också vara rimliga för stadens verksamheter att omhänderta. Slutligen ska nämnder och styrelser som ges ansvar ha rådighet över sakfrågan och insatserna ska ge stor effekt och nytta för medborgare, brukare och kunder.

När det gäller frågan om styrning av kultur under skoltid har tjänstepersoner som arbetar med kultur på grundskoleförvaltningen lyft problematiken i att skolnämnderna har ett uppdrag gällande kulturförmedling i skolorna men att det är svårt att säkerställa att frågorna prioriteras. Kulturuppdraget finns med i de nationella läroplanerna, men uppdraget syns inte i skolnämndernas reglementen eller budgetunderlag. De ser att det vore bättre att skolornas kulturförmedlingsuppdrag formuleras direkt hos skolnämnderna, istället för att det sker via kulturnämnden eller i enskilda styrdokument. Respondenterna lyfter att det under kulturavsnittet i Göteborgs Stads budget för 2024 framgår att fler elever ska få uppleva minst en konst- eller kulturupplevelse per år för att redan tidigt i livet kunna upptäcka och utforska kulturella möjligheter. De menar att det vore bättre att få in skrivningen i grundskoleavsnittet, så att prioriteringen integreras och framgår i deras uppdragsbeskrivning och inte behöver hanteras vid sidan av, via kulturnämnden.

Om ett nytt styrdokument för barn- och ungdokument tas fram har flera respondenter på förskole- och grundskoleförvaltningarna lyft fram behovet av att dokumentet har en tyngd och formuleras med ska-krav. Det ses som ett sätt att underlätta arbetet med att prioritera kulturförmedlingen i skolorna. En respondent på kulturförvaltningen ser på ett generellt plan att om staden överhuvudtaget ska bedriva styrning i form av program och planer behöver de manifesteras i ska-krav. Det kan inte vara upp till de enskilda nämnderna om de vill genomföra insatserna eller inte. Det blir kontraproduktivt att ha en mängd styrdokument som sedan är valfria att följa.

Flera respondenter ser att uppföljning är ett viktigt och effektivt sätt att bedriva styrning. En respondent från stadsledningskontoret ser till exempel att det är arbetet med barnbokslut som skapar utveckling, snarare än barnrättsplanen, då det är i bokslutet som uppföljningen sker. Uppföljningen utgör också ett sätt att kommunicera med politiken och säkerställa att förvaltningarna genomför relevanta åtgärder med de kommunala medlen.

Ett par respondenter på kulturförvaltningen lyfter behovet av att verkligen klarlägga stadens vilja när det gäller styrningen för barn och unga, inklusive barn- och ungekultur. För att ett arbete ska kunna vara verksamt i en stor och robust organisation som Göteborgs stad behöver den politiska viljan vara tydlig och klarlagd, annars kommer enskilda förvaltningar behöva kämpa hårt för att kunna skapa någon form av förflyttning.

En välfungerande samverkan kan bidra till en ökad resurseffektivitet

Det finns flera nära angränsande verksamheter i staden som bedriver liknande insatser, men det är inte alltid samma förvaltning som driver verksamheterna. En respondent från socialförvaltningen centrum lyfter exemplen Frilagret och Kulturlagret, som båda är belägna i stadsområde centrum. Båda verksamheterna riktar in sig på målgruppen unga, är deltagardrivna och har ett fokus på kulturutövande. Kulturförvaltningen driver Frilagret, medan socialförvaltningen centrum driver Kulturlagret. För att undvika onödigt dubbelarbete och att verksamheterna riskerar att bli konkurrerande är det viktigt att säkerställa en samverkan mellan förvaltningarna. Det innebär ett mer ansvarsfullt användande av skattemedel. En respondent från kulturförvaltningen ser också att medel för fritidssatsningar ofta läggs hos andra förvaltningar men att det där kan saknas idéer för aktiviteter. Genom en fungerande samverkan kan kulturförvaltningen hjälpa till i att hitta aktiviteter.

Respondenten på socialförvaltningen centrum lyfter också det faktum att socialförvaltningarna ofta får in information och behov kring barn- och ungekultur från barn och ungdomar som besöker deras verksamheter. Utan en fungerande samverkan riskerar informationen att enbart att hanteras internt i förvaltningen, i stället för att delas med till exempel kulturförvaltningen. Barn och ungas möte med kulturen i staden sker till stor del på arenor som inte drivs av kulturförvaltningen, till exempel i skolor, på fritidsgårdar och i kulturskolan. Utifrån barnets upplevelse gör det ingen skillnad vilken bakomliggande organisation som råder. För att säkerställa att barnens synpunkter tas tillvara och får möjlighet att göra skillnad, behöver information som hämtas in också delas i staden.

Som konstaterat tidigare i rapporten har många respondenter lyft önskemålet om att samverkan ska föras i befintliga forum i den mån det är möjligt. Under året har ett omtag gjorts i frågan om samverkan i staden efter omorganisationerna. Nya samverkansstrukturer för stadsområdena har etablerats, som sammankallas av socialförvaltningarna. Samverkan kring barn-och-unga-frågor sker i särskilda grupper, där tanken är att det ska finnas en stadengemensam grupp, fyra stadsområdesgrupper och lokala verksamhetsnära arbetsgrupper. Flera av respondenterna ser en potential att lyfta in barn- och ungekulturfrågorna i dessa samverkansgrupper.

Flera respondenter lyfter behovet av att undvika arbete i stuprör. I en stor stad med nämnder som ansvarar över många områden och verksamheter kan det vara utmanande att säkerställa ett fungerande samarbete såväl internt mellan verksamheter som externt med andra förvaltningar. En

respondent på kulturförvaltningen ser att det politiska fokuset ofta legat internt inom respektive nämnd, istället för att se till den stadengemensamma viljan. En annan respondent på socialförvaltningen nordost lyfter behovet av att förvaltningsrepresentanter ser till stadens gemensamma behov i olika samverkansforum. Olika aktörer behöver omhänderta varandras uppdrag mer, till exempel genom att en insats stärker både kultur och fritid.

Respondenten på socialförvaltningen nordost lyfter också behovet av att skapa processtöd och metodik kring stadens gemensamma frågor. Resurser och kompetenser behöver samnyttjas och leda hela vägen till stadens barn och unga. Respondenten menar att arbetet ofta fungerar väl när det finns en gemensam process och målbild. När ett uppdrag eller en plan tilldelas så tolkas de ofta olika i olika verksamheter, vilket försvårar samarbetet. Respondenten ser att det skulle behövas en gemensam metodik i gemensamma uppdrag, till exempel genom att stadsledningskontoret har ett större uppföljningsansvar, eller genom utveckling av processledarroller. Utan ett gemensamt processtänk behövs istället en engagerad och initiativrik medarbetare eller chef som kompenserar genom att ta sig an ledarrollen.

Åtgärder bör kunna anpassas utifrån lokala behov

Göteborg är en stor och segregerad stad, där olika behov och förutsättningar råder i olika geografiska områden. Olika områden har olika styrkor och brister, till exempel vad gäller närhet till verksamheter och institutioner. Respondenter på exploateringsförvaltningen och stadsbyggnadsförvaltningen lyfter särskilt aspekten, och påtalar vikten av att skapa gemensamma kunskapsbilder om områden. Genom att ta till vara den lokala kunskapen och analysera behov utifrån den enskilda kontexten ökar möjligheten att resurser läggs på rätt åtgärder.

Om ett nytt styrdokument för barn- och ungdokument tas fram ser flera respondenter att innehållet behöver kunna brytas ned och hanteras utifrån lokala förutsättningar. Alltför konkreta insatser innebär en risk att de inte är relevanta i alla områden, och de kan komma att bli inaktuella över tid. Ett par respondenter ser samtidigt värdet av en mer konkret styrning som tydliggör vad som ska genomföras och vilka resultat som ska uppnås.

Även en annan respondent ser behovet av att ta vara på det lokala, samtidigt som det centrala och lokala behöver bli mer samspelt. Många kulturinstitutioner, så som museer, är belägna centralt i staden. I de lokala närsamhällena finns inte alltid så många verksamheter. Här skulle det centrala kunna komma ut till det lokala, till exempel genom pop-up-verksamhet.

Att ha en inriktning som handlar om att tillgodose lokala behov innebär också en potential att skapa förutsättningar för fler självorganiserande insatser.

Insatser behöver vara långsiktiga och tillräckligt resurssatta

Flera respondenter från olika förvaltningar lyfter behovet av att insatserna får tillräckliga resurser och är långsiktigt planerade.

Barnkulturkonsulenterna på kulturförvaltningen och representanterna från förskoleförvaltningen ser en problematik i upplägget med ettårsbudgetar. För att säkerställa ett långsiktigt arbete vore det bättre att arbeta med tre- eller fyraårsbudgetar. En respondent lyfter ett förslag om att tillsätta en barn- och ungapott i budgeten. Även respondenter från grundskoleförvaltningen ser behov av att uppdragen kring barn- och unguddkultur står med i kommunfullmäktiges budget, och att det finns med varje år. På så vis är det lättare att driva arbetet. Det blir svårt när program och planer tas fram utan att det avsätts medel för arbetet. I grundskolenämndens fall finns ofta svårigheter att möta budget, och då tenderar kulturarbetet att nedprioriteras. Barnkulturkonsulenterna ser att en möjlighet hade varit att tilldela alla skolor särskilt avsatta medel för att satsa på barnkultur.

Representanter från grundskoleförvaltningen ser att det behöver finnas en politisk vilja, en långsiktighet och att arbetet är ekonomiskt hållbart. Den verksamhet som kan erbjudas av staden styrs av de ekonomiska parametrarna. Utan en långsiktig viljeriktning faller arbetet.

Respondenterna ser att arbetet behöver vara bestående och inte bara ske inom en projektform. Om staden etablerar verksamheter behöver de också finnas kvar så länge målgruppen vill ha kvar dem. Respondenterna menar att långsiktigheten är en oerhört viktig fråga, i synnerhet för de barn och unga som har en bristande tillit till vuxenvärlden.

Respondenter från kulturförvaltningen lyfter att tillförandet av medel för barn och ungas tillgång till konst och kultur inte bara handlar om barnens kulturupplevelser, utan också om att skapa goda villkor för kulturaktörerna.

För att ta del av regionala arrangörssöd krävs en barnkulturplan

Kulturnämnden i Västra Götalandsregionen avsätter årligen pengar till det regionala arrangörssödet, som syftar till att stärka kommunernas arbete med kultur för barn och unga. De senaste åren har regionen totalt avsatt cirka 11 miljoner kronor för södet. Varje kommun har en reserverad summa baserad på hur många barn och unga mellan 3–19 år som bor i kommunen. År 2022 uppgick det utbetalda södet till Göteborgs stad till 2,02 miljoner kronor.⁶

Västra Götalandsregionen ställer krav på kommuner i regionen att ha en aktuell barn- och ungdomskulturplan för att kunna ta del av det regionala arrangörssödet. Det finns inga formella krav för utformning eller innehåll i planen, utan det viktiga är att det finns en plan och en tanke om vad kommunen vill åstadkomma med sitt barn- och unguddkulturarbete. Det finns

⁶ Regionalt arrangörssöd - Västra Götalandsregionen (vgregion.se). Hämtad 2023-11-22 [här](#).

inte heller krav på vilken beslutsnivå som ska anta planen. Planen kan vara del av ett annat styrdokument, till exempel som ett eget kapitel eller bilaga.

4.2.1 Sammanfattning av framåtsyftande behov

De identifierade behoven visar på vissa motsättningar. Samtidigt som det på ett övergripande plan finns önskemål och behov av en minskad styrtyngd i staden, så har representanter från kulturrenheterna i skolförvaltningarna framhävt behovet av att ett eventuellt nytt styrdokument ska innehålla fler ska-krav i syfte att motivera vikten av området kulturförmedling i skolan.

- Kulturförvaltningen konstaterar att det krävs någon form av styrdokument eller del av styrdokument gällande barn- och ungekultur för att kunna ta del av de regionala arrangörstöden.
- Kulturförvaltningen ser ett behov av att förbättra samverkan kring det kulturarbete för barn och unga som sker i flera olika förvaltningar och verksamheter på såväl skoltid som fritid.
- Kulturförvaltningen ser ett behov från kulturrenheterna på skolförvaltningarna att kunna prioritera kulturuppdraget i skolorna högre.
- Kulturförvaltningen ser att stadens styrning för arbetet med barn och unga behöver ha en direkt utgångspunkt i målgruppens egna behov. Styrningen behöver även vara långsiktig och ekonomiskt hållbar.

Behoven är av olika art och kan behöva tillgodoses genom olika typer av lösningar. I nedanstående avsnitt följer olika möjliga styrningsalternativ.

4.3 Möjliga styrningsalternativ

I frågan om hur den framtida styrningen i området barn- och ungekultur skulle kunna se ut har ett flertal olika alternativ lyfts spontant under intervjuerna.

De huvudsakliga alternativen är att ta fram ett nytt stadsövergripande styrdokument, att ta fram ett nytt nämndinternt styrdokument, att integrera barn- och ungekulturarbetet i ett annat styrdokument eller att inte ha ett nytt styrdokument alls. Nedan belyses för- och nackdelar med de olika alternativen.

Nytt stadsövergripande styrdokument

Fördelar:

- Ett eget stadsövergripande styrdokument påvisar vikten av området.
- Staden kan ta del av regionala arrangörstöd.
- Styrdokumentet kan utformas friare än om det integreras i ett annat styrdokument.

Nackdelar:

- Ett ytterligare styrdokument i stadens styrmiljö.
- Det finns en risk att styrdokumentet fortsätter vara okänt i staden.
- Planen behöver följas upp separat, vilket hade kunnat undvikas om den var en del av ett annat styrdokument.

Inget nytt styrdokument

Fördelar:

- Färre styrdokument i stadens styrmiljö.
- Innebär en logik då det inte finns någon annan målgruppsinriktad kulturplan, till exempel för målgruppen äldre.

Nackdelar:

- Området barn- och ungekultur riskerar att inte få någon framdrift.
- Staden kan inte ta del av regionala arrangörstöd.
- Det blir svårt för bland annat skolförvaltningarna att motivera vikten av att förmedla och tillgängliggöra kultur för, av och med barn och unga.

Integrerat i annat stadsövergripande styrdokument

Fördelar:

- Det går att skapa en mer sammanhållen styrning.
- Färre styrdokument i stadens styrmiljö.
- Staden kan ta del av regionala arrangörstöd.

- Området kan potentiellt få en ökad tyngd och synlighet.
- Uppföljningen kan ske på ett mer sammanhållet sätt.

Nackdelar:

- Mindre möjlighet att fördjupa området barn- och ungdokumentet.
- Styrningen av barn- och ungdokumentet behöver förhålla sig till styrdokumentets övergripande syfte (på gott och ont).

Nytt nämndinternt styrdokument

Fördelar:

- Färre styrdokument i den stadenövergripande styrmiljön.
- Staden kan ta del av regionala arrangörstöd.
- Styrdokumentet kan utformas friare då det inte behöver stämmas av externt.

Nackdelar:

- Styrdokumentet möjliggör ingen stadenövergripande styrning, till exempel för skola, kulturskola och fritidsgårdar.
- Dokumentet får en mindre tyngd och blir svår att använda som påtryckningsmedel.
- Området barn- och ungdokumentet riskerar att inte få någon framdrift i staden i stort.

När det gäller det tredje alternativet, att integrera barn- och ungdokumentet i ett annat styrdokument, finns det flera befintliga dokument som angränsar till området.

Tre styrdokument har lyfts fram som möjliga alternativ under intervjuerna, nämligen Göteborgs Stads kulturprogram, Göteborgs Stads barnrättsplan och Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa.

Nedan listas för- och nackdelar med att integrera barn- och ungdokumentet i dessa tre styrdokument.

Styrningen integreras i kulturprogrammet

Fördelar:

- Kultursatsningar kan lyftas och styras på ett sammanhållet sätt.
- Det kan vara enklare att navigera i stadens styrmiljö då kulturfrågor hittas gemensamt.

Nackdelar:

- Det finns en risk att kultur hanteras som ett stuprör.
- Revidering av kulturprogrammet ligger dåligt i tiden – plan för kulturprogrammet går ut först år 2026.
- Kan utgöra ett mindre relevant alternativ för att koppla an arbetet tydligare till fritidsverksamheten i staden.

Styrningen integreras i barnrättsplanen

Fördelar:

- Det tydliggörs att rätt till kultur är en del av barnrätten, vilket skapar en tyngd i arbetet.
- Det går att integrera uppföljningen i det etablerade arbetssättet via barnbokslut.
- Planen är väl känd i staden.
- Revideringen ligger bra i tiden – barnrättsplanen går ut år 2024.
- Det skapar en mer sammanhållen styrning för andra förvaltningar.

Nackdelar:

- Kultur är en av många rättigheter, och det kan bli konstigt om bara det lyfts fram i barnrättsplanen. Barnkonventionen ses som hel och odelbar, där alla rättigheter är lika viktiga.
- Barn har själva identifierat vad som är viktigt i nuvarande barnrättsplan, det är alltså inte tjänstepersoner som tagit fram vad som är med i planen.
- Planens framtid är oviss – det finns inget beslut om fortsättning efter 2024 och det pågår ett arbete för att minska mängden planer inom området mänskliga rättigheter.

Styrningen integreras i programmet för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa

Fördelar:

- Skapar en mer sammanhållen styrning för andra förvaltningar.
- Fritid och kultur kan hållas samman tydligare i staden.
- Kan koppla an till mål 1 i programmet: ”Barns och ungas hälsa ska förbättras”.
- Göteborgs Stads program för en jämlik stad har varit ett välkänt och centralt styrdokument i staden, detta dokument ersätter det.

Nackdelar:

- Revideringen ligger dåligt i tiden – ett förslag är i skrivande stund ute på remiss.
- Integrering i detta styrdokument kan innebära ett mindre fokus på kulturen som ett egenvärde.

4.4 Slutsatser och förslag framåt

Kulturförvaltningens bedömning är att den framåtsyftande styrningen av stadens barn- och ungekulturarbete bör bedrivas på ett mer sammanhållet sätt. Stadens styrmiljö är redan omfångsrik i fråga om mängden program och planer och utifrån utvärderingens resultat ser förvaltningen inte att det finns tillräckligt stöd för att ta fram ett nytt stadsövergripande styrdokument för barn- och ungekulturområdet specifikt. Förvaltningen ser ett större värde i att integrera barn- och ungekultur i annan styrning, för att undvika stuprör och öka relevansen med att arbeta med kultur även för andra förvaltningar.

Kulturförvaltningen bedömer att barn och unga lämpligen kan ingå som en prioriterad målgrupp i nästa revidering av Göteborgs Stads kulturprogram. På så vis kan också tillgången till regionalt arrangörsstöd säkras.

Kulturförvaltningen ser att Göteborgs Stads barnrättsplan är ett viktigt styrdokument som tydliggör barns rättigheter enligt barnkonventionen. Barns rätt till kultur är en central fråga för kulturförvaltningen och utgör en utgångspunkt i förvaltningens arbete med barn och unga. Att lyfta fram och särbehandla den enskilda rättigheten i den stadsövergripande barnrättsplanen bedöms dock vara en svårhanterlig väg, då rätten till kultur inte kan ses som viktigare än andra rättigheter.

Kulturförvaltningen ser en potential i att lyfta fram barn- och ungekultur tydligare i Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa, som för närvarande är på remiss. I remissförslaget nämns kultur för barn och unga som del av en strategi för att uppnå en meningsfull fritid. Kulturförvaltningen ser att värdet av kulturförmedling även under skoltid kan lyftas fram tydligare. På så vis belyses hur kultur kan främja barns och ungas hälsa samtidigt som arbetet med kulturförmedling i förskolor och skolor potentiellt kan prioriteras högre i skolförvaltningarna. Kulturförvaltningen bedömer att programmet för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa utifrån dess breda anslag sannolikt kommer att utgöra ett centralt styrdokument i staden. Om barn- och ungekultur kan integreras i den styrningen kan området potentiellt få en större vikt och synlighet.

Gällande behovet av att utveckla och koppla samman området kultur och fritid för barn och unga tydligare i staden ser kulturförvaltningen en stor potential i stadens nya samverkansforum för barn och unga inom stadsområdena. Här ingår verksamheter som arbetar med kultur både utifrån dess inneboende värde och dess instrumentella värde. Här bör en

gemensam målbild och samstämmiga tolkningar av stadens uppdrag för barn och unga arbetas fram för att säkerställa framdrift i arbetet och att förvaltningarna kan se sina roller i det gemensamma arbetet.

När det gäller skolförvaltningarnas behov av att prioritera kulturuppdraget i skolorna är det en fråga som inte nödvändigtvis bäst avhjälpes genom styrdokument i staden. Skolor styrs redan av nationella läroplaner, och i läroplanerna framgår skolornas kulturuppdrag. Att säkerställa att skolor uppnår läroplanernas mål för verksamheterna är i första hand skolnämndernas ansvar. Ett sätt att mer praktiskt se till att kulturuppdraget under skoltid prioriteras hade kunnat vara att avsätta särskilda medel för kulturförmedling i skolorna. Samarbetet med KuBo regleras genom ett avtal mellan kulturförvaltningen, grundskoleförvaltningen och förskoleförvaltningen. Här regleras såväl medel som ansvar och roller. Här finns potential att omhänderta skolförvaltningarnas önskemål om fler skakrav kopplat till arbetet med kulturförmedling under skoltid. Då avtalet snart löper ut kommer ett nytt avtal att arbetas fram under våren 2024.

För att underlätta och förtydliga förväntningar på skolförvaltningarnas arbete bör uppdrag som ska bedrivas i skolverksamheter under skoltid tydliggöras direkt hos skolnämnderna. Det säkerställer att ansvariga instanser direkt tar del av den styrning som är riktad till dem. Det handlar till exempel om att förmedling av kultur under skoltid är ett skolnämndsuppdrag, något som med fördel hade kunnat förtydligas i skolornas avsnitt i budgetunderlaget, snarare än i kulturavsnittet.

Slutligen bedömer kulturförvaltningen att tillgodoseendet av barn och ungas rätt till kultur behöver ha en tydlig och direkt utgångspunkt i barn och ungas egna perspektiv. För att lyckas göra relevanta åtgärder för målgruppen och samtidigt säkerställa att arbetet genomförs på ett trovärdigt sätt är delaktighetsfrågan avgörande. Det är ett viktigt led i att fullfölja ambitionen om att kultur inte bara görs för barn och unga, utan också av och med barn och unga.

Kulturförvaltningen

Telefon: 031-365 00 00 (kontaktcenter)

E-post: kultur@kultur.goteborg.se

